

**ВОГОНЬ
ОРЛИНОЇ
РАДИ**

ЧИСЛО 55
ЧИСЛО 56

БЕРЕЗЕНЬ 1979
ЧЕРВЕНЬ 1979

П Л А С Т
К У П О - Г П Б

УПН - ОРЛИНИЙ КРУГ

ВОГОНЬ ОРЛИНОЇ РАДИ - ЖУРНАЛ НОВАЦЬКИХ ВИХОВНИКІВ

ч. 55 - 56

БЕРЕЗЕНЬ - ЧЕРВЕНЬ 1979

Редактор :

пл.сен. Теодосій Самотулка, Войн.

Theodosy Samotulka, M.D.
P.O. Box 1000
Princeton, N.J. 08540 USA.

Адміністратор:

пл.сен. Денис Беднарський, Тис.

Mr. Denys Bednarsky
35 Marsac Pl.
Newark, NJ 07106, USA

З М І С Т

Лист редактора: Наш виряд	1
Карпатська Україна - Степан Пап-Пугач	2
По - козацьки	6
Пісня УПА - Богдан Федчук	9
Роман Шухевич - Стаха Гойдиш	10
Ігровий куток / 8 - 12 /	12
Особливості розвитку дитини - Т. Самотулка	19
Сприймально-пізнавальні забави та ігри - Старий Орел	25
Сторінка юного дослідника природи: А. Барто, М. Дитюк	29
Орли - Теодосій Самотулка	34
Орли України - Т. Самотулка	37
Орляча розвага	41
Перший новацький табір - Старий Орел	45
П"ятизмаг орлячої спритності - Старий Орел	47
Новацький Зліт /пісня/ - Оксана Тарнавська	52
У 55-річчя УПН - Старий Орел	54
Листування	59
Вісті Булавних УПН	60
Відповіді	62

Обкладинка: С.О. Іреней Крчук

Ілюстрації: Петро Дармограй, Денис Беднарський, М.М. Усов, М.Д.

Тираж: 400 примірників - Ціна цього числа 3.00 дол. + 50 ¢ пересилка

V.O.R. - Journal for "Plast" Leaders of Children's Division"
Published by Supreme Plast Executive
Editor-in-chief - Theodosy Samotulka

НАШ ВИРЯД

Дорогі Сестрички і Братчики!

Кожна зміна викликає неспокій. Ми питаємо себе, чи наш шлях правильний, зокрема в часі постійних змін у спільноті, чи у світі загалом. Пласт також мусить брати до уваги ці зміни й усучаснюватися, бо без цього процесу ми не зможемо зробити прогресу чи, інакше кажучи, достаньмо розвиватися.

"Усучаснення" можна різно розуміти. Основне в ньому - збереження підставових принципів, маючи на увазі: вартості, знання і вміння. Наші термінальні вартості і сучасні знання нам треба поєднати в одне ціле, щоб сучасне покоління могло себе успішно розвивати. Термінальні вартості вміщуються у Трьох головних обов'язках пластуна, які вирости з української культури і вчення Христа. Знання, зокрема про виховання новацтва, вивчаємо на вишколах, з журналу В.О.Р. і інших доступних матеріалів. На вишколах ми зацікавимося також з методом передавання новацтву згаданих уже вартостей і знань.

Тому, читаючи журнал новацьких виховників і виховниць, старайтеся пізнати, що Вам потрібно знати, КОТРИ ВМІННЯ обов'язково треба засвоїти, щоб здійснити наше завдання і врешті як ними користуватися, щоб мати успіх у нашій виховній праці з новацтвом.

Ми зараз знаходимося на новому етапі виховної праці з пластунами новачками і пластунками новачками. Ви напевно вже помітили зміни впроваджені на вишколах новацьких виховників і виховниць і в розміщених матеріалах у журналі Вогонь Орлиної Ради. Це є лише початок змін, які плануємо впровадити, щоб усучаснити систему виховання новацтва. Тому спокійно сприймайте ці зміни і переводіть їх у життя. Постійне дошкодження себе, перманентне самовиховання допоможе Вам стати справжніми новацькими виховниками і новацькими виховницями.

Г о т у й с ь !

М. м. Мелодія Самотур, в.о.п.
редактор

Степан Пап-Пугач

КАРПАТСЬКА УКРАЇНА *

Красне Поле - це рівнина, що простягається перед Хустом, столицею Карпатської України. Воно тягнеться від хустських воріт... аж ген до малярських кордонів. Красне Поле - поле боротьби з малярським наїздником в обороні Карпатської України, стало уосібленням віко-вічної боротьби закарпатців за їхню свободу.

х

Середа. 15 березня 1939 р. Надворі сніжить.

Малярські війська нарушили державні кордони. Вдерлися до Карпатської України по всім пограниччю. Головні сили наступають на Хуст.

Перший напір на Хуст стримали вояки чехословацької армії. Однак прийшов наказ ген. Прхали - відступати! Кордони Карпатської України відкриті...

Десята година ранку. Михайло Козичар, кошовий при Учительській Семінарії, що з Ужгороду перенеслася до Виноградова, бачить військові касарні вже випорожені. Кидається туди зі своїми пластунами. Там вони знаходять коло двадцять крісів і трохи набоїв.

Так двадцять пластунів, з крісами в руках пішли боронити кордони української землі.

х

Пластуни і пластунки, що вийшли коло полудня з Виноградова, доходять до Копані. Село положене високо. Воно загніздилося на вершку гори. Перед пластунами розтягнулось Красне Поле. Рівне, як той стіл. За ним Хуст, над яким гордо пишається замок.

Спускаються на долину. Переходять Красне Поле. На однім з перехресть стоїть жандарм. Він наш, українець. Він не втікає. Стоїть в обороні Карпатської України. Наближається обоз уступаючих чехословацьких військ. Жандарм каже пластовій молоді скритися за залізничний насип. Відтак спиняє військові вози, домагається видачі зброї. Вояки відмовляють. Він показує на голови причулених пластунів:

* Уривки з праці Степана Пап-Пугача "Пластовий Альманах", Видання Юг, Рим, 1976.

- Хочете, щоб січовики зачали вогонь? Всі поляжете. Якщо здась-те зброю, зможете спокійно відійти.

Військова сотня здала зброю. 120 крісів, 8 легких скорострільів та до 50,000 набоїв.

П'ятдесят пластунів бере в руки кріси. Під проводом проф.Якова Голоти сідають у моторовий вагон. Їдуть у напрямі Королева, на поміч групі двадцятьох. Залунала пісня: "Подай дівчино хустину, може у полі загину..." Хлопцям весело. Вони йдуть боронити свою рідну землю.

Над вечір відділ проф. Голоти доїхав до Веряці. Пластуни покидають моторовий вагон, строяться в ряди. Переходять скорий вишкіл. Разом із січовиками їх около три сотки. Розгортаються у розстрільну майже до румунської границі. Так єднаються з групою кошового Кози - чаря.

Слабо одягнені, голодні, лягають на засніженій ріллі Красного Поля. Боронять вступ мадярам до столиці, де зійшовся сойм, щоб проголосити самостійність Карпатської України.

х

Хуст, дня 15 березня 1939 р. Майже цілий день сніжить. Містом валками переходить чехословацька армія. Чехи кидають Карпатську Україну на поталу мадярам. Ось як поступає з краєм чужий господар...

Посли з цілого краю сходяться. Засідає перший Сойм Карпатської України. Гімнастична зала хустської гімназії на скоро прикрашена. Всюди мають синьо-жовті прапори.

Промовляє прем'єр Волошин. Він вірить у живучість свого народу. Промовців заглушують стріли гармат. Посли складають приречення вірності. Вони схваляють перший закон, що ним проголошена самостійність Карпатської України.

Президент Карпатської України
Отець Августин Волошин

"Сойм Карпатської України ухвалив цей закон:

§ 1 - Карпатська Україна є незалежна Держава.

§ 2 - Назва Держави є: КАРПАТСЬКА УКРАЇНА.

§ 3 - Карпатська Україна є республіка з президентом, вибраним Соймом К.У., на чолі.

§ 4 - Державна мова Карпатської України є - УКРАЇНСЬКА.

§ 5 - Барва державного прапору К.У. є синьо-жовта, при чому барва синя є горішня, а жовта долішня..."

Звучні оплески... Лунає державний гімн - "Ще не вмерла Україна..." Велике одушевлення... А на Краснім Полі дрожить земля. Гармати цілу ніч не вгавають... Їхній гук пострахом котиться по Краснім Полі... Його чути і в самій столиці... Там засідає перший Сойм Карпатської України.

х

Цілу ніч шаліє боротьба. Пластуни боронять Королево над Тисою. У першій лінії Козичар із своєю групою. Над ранком 16-го березня частина пластунів відступила за Тису. Мадяри дістали підмогу. Около 5-ої години зачали наступ. В 10-ій годині Королево впало.

Козичар тяжко ранений... Дає наказ відступати за Тису, де має наспіти поміч з Хусту. Чотирьох його товаришів, між котрими Іван Попович, Юрко Пекар та Осип Шкіряк, беруть його, щоб перенести до Веряці. Він просить їх, щоб його покинули, а самі рятувалися. В них нема серця покинути свого друга на певну смерть. Решта пластунів боронить їхній відступ. Нема сили устоятися. Переходять на другий бік Тиси. Там чекають на них січовики, які прийшли з підмогою.

Чотири друзі донесли свого кошового до Веряці. Аж тут раптом мадяри оточили село. Схопили раненого з його побратимами. Зв'язали їм руки і під багнетами їх повели над Тису. Зв'язані були змушені ще нести свого зраненого друга...

Над Тисою їх поставили у ряд. Зробили знимку. На пострах інших. Тоді мадярський офіцер приступає до Івана Поповича. Він кремезний за всіх. Заки на інших намірили скоростріл, офіцер розв'язав Поповичеві руки. Дає наказ:

Бери і кидай свого провідника у Тису!

Хлопці не рухалися. Стояли над підмитим берегом ріки. Під ними круча. Офіцер ще раз повторює наказ. Не помагає. Попович не рухається. Розлючений офіцер з усієї сили вдаряє його в лице. Попович на-

раз випрямився. Звинно підніс свої руки і захопив заскоченого офіцера за горло. Ступив крок назад і кинувся з ним у воду.

Загучав скоростріл. Скосив трьох друзів. Прошив і раненого на землі.

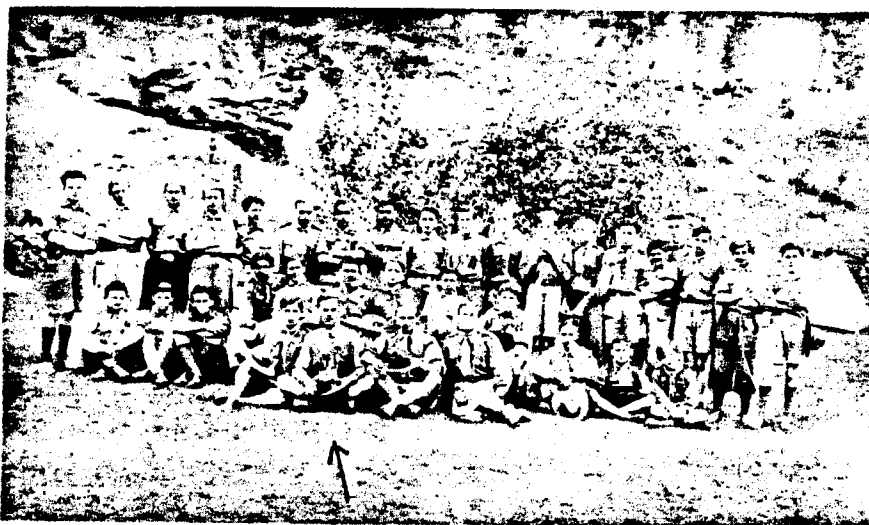
Мадярські вояки бігли берегом Тиси. У воді бачили, як кидалися два тіла. Попович не випускав офіцера із своїх рук. Прудкі води поривали їх все далі і далі... Нарешті тіло офіцера стало непорушним. Вояки казилися... Зачали стріляти... Труп Поповича поплив водою...

Клянучи, вояки вернулися на місце розстрілу. У своїй лютті вони копали і знущалися над тілами вбитих. Відтак вкинули усіх у воду...

Так срібною Тисою до Чорного Моря поплила кров кращих синів Карпатської України, сповіщаючи усіх поляглих за свободу українських земель, що оце українське Закарпаття засвідчило перед світом про непоборність українського духа, що рветься до самостійности та свободи!

Ось п'ятьох дальших пластунів, що впало жертвою в обороні свободи Карпатської України. Це кошовий і чотирьох пластунів розвідників з куреня четвертого року Учительської Семінарії. Всі вони герої. Всі вони вкрили славою закарпатський Пласт!

+ + + + +
+ + + +

Кошовий М. Козичар із своїми ужгородськими пластунами на прогульці у Горянах 1937 р.

П о - к о з а ц ь к и

Понад двісті дорогих нам осіб із рідних наших сіл силою захопили московські комуністи й примістили їх у Радехові /Львівська область/ у збірному таборі, щоб вивезти на Сибір. Та з вивезенням їм не дуже то скоро йшло, бо їхні енкаведисти^{1/} не встигали поарештувати відповідної кількості невинних людей, щоб ними тісно напакувати кількадесят вагонів сибірського залізничного транспорту.

Сумні вістки про знущання ворога над нашими рідними в концтраційному таборі /скорочено називали: концтабір/ доходили час-до-часу й до нас... Наші повстанські серця наповнялися бажанням визволити цих наших рідних з рук кривавих катів. Кожного дня та все частіше ми згадували про це в своїх розмовах. Та ми знали вояцьке діло, тож спокійно чекали наказів наших командирів.

Наш повстанський відділ "Галайда I" дуже зрадив в дні 25.квітня 1945 р., бо відчув, що заноситься на щось "гарячого". Наш командир друг Перемога мав тоді багато біганини. Треба було прийняти й закватирувати^{2/} гостей. До нашого повстанського табору прибуло декілька вищих командирів, між ними командир нашого відтинка...Дальше почали прибувати до нас знайомі нам повстанські відділи: відділ "Перебийніс" під командою сотенного командира Шумського, "Тигри" із сотенним командиром Ромком, які 12 квітня добре перебили^{3/} комуністів у селі Барані Перетоки коло Сокаля, відділ "Пролом" із сотенним командиром Черником, який 8 квітня 1945 р., в часі облави на ліс під Камянкою Струмиловою, так славно пробився через ворожі застави, вкінці "Кочовики" зі сотенним командиром Штилем та бойова група Служби Безпеки /СБ/ друга Клея. Ростуть повстанські настрої, коли так багато українського підпільного війська зійшлося разом.

Скликано командирів усіх відділів на нараду. Всі вже знали, що пригтовляється наскок на енкаведистів у місті Радехові. Обговорено подрібно плян дії. Місцева підпільна розвідка вже добре просліддила розміщення ворогів у місті. Окремі повстанські відділи порозсилали по одному свому розві на сусідні села, щоб пригтовити відповідну тяжку зброю, міномети, амуніцію^{4/}, міни та гранати.

26 квітня важко було повстанцям дочекатися вечора. Спокійна постава наших командирів пригадувала нам безнастанно, що не треба гарячитися, а тверезо до діла пригтовитися. Кожний повстанець чистив

зброю, перевірявав, чи набойі не позамакали, направляв що потрібне у своєму виряді^{5/}, щоб усе добре пасувало, не дзвонило в дорозі, не перешкаджало маршувати.

А наші командири все щось обговорювали, нараджувалися.

Коли вже вечір наближався наказано приготувитися до відходу. Заметушилося вояцтво. За кілька хвилин появилися серед густого ліса прямі, регулярні лави повстанського війська України. Настрій був бадьорий.

В год. 19-ій^{6/} ми вирушили походом на Радехів. Довгим стрілецьким рядом, безшумно витягнулися повстанські сотні. Відтак і вони порозділювалися, кожна за своїм призначенням.

На всіх шосейних шляхах^{7/} і залізничних дорогах, що ведуть до міста Радехова, повстанські відділи поробили бойові застави^{8/}, щоб ворог у часі бою не стягнув собі допомоги з інших своїх залог.

"Перебийніс" держав заставу на шосе і залізниці, що ведуть зі Стоянова й Луцька /від північного сходу/. Одна чота відділу "Кочовики" під командою чотового командира Гайдука стояла на шляхах, що ведуть із міст Камянки Струмилової й Львова /від південного заходу/. Відділ "Пролом" заняв становище на шляху від містечка Лопатина /від сходу/. "Тигри" опинилися під містечком Новий Витків і там у лісі на шосе, що веде до Кристинополя /на захід/ поробили завали з лісних колод. Хорунжий Іванчук позамінував всі залізничні шляхи. Сотенний командир Перемога примістився з гранатометом під самим містом, на залізничному шляху, що веде до Львова. Командир відтинка В. з охоронним роєм обняв командний пункт, положений у віддалі одного кілометра від міста.

У саму північ повстанці ввійшли до міста. Три хвилини перед початком наскоку перервано ворожі телеграфні й телефонічні сполучення. Одна група, а це одна чота з нашого відділу, один рій з відділу "Перебийніс", який добре орієнтувався в терені, та бойова група СБ під загальною командою булавного Ігоря, попрямувала на будинки відділів НКВД. Все відбулося тихо, справно, щоб нагло заскочити ворога. В год. 1.30 перший вистріл перервав нічну тишу. Це ройовий командир Хмара вистрілив з протипанцирної труби у вікно будинку приміщення НКВД. Після цього повстанці взяли приступом будинки відділів НКВД та зовсім знищили їхні кубла.

Друга група, а це частина відділу "Кочовика" під командуванням хорунжого Штиля, дістала завдання звільнити в'язнів з концтабору.

Негайно по першій вистрілі друга Хмари, чотовий командир Довбуш вистрілив теж з протипанцирної труби на електривню. Таким способом позбавлено місто світла. Одночасно почався наступ на охорону концтабору. Перестрашені енкаведівські вартові скоро повтікали звідтам та поховалися по різних криївках.

Тут настала незабутня сцена. Вязні почали виходити з концтабору. Вони кидалися повстанцям на шиї, обнімали їх та цілували. Багато було серед них рідних, знайомих. Чути було короткі, уривчасті розповіді.

Та командир групи не дозволив баритися. Він наказав кільком повстанцям вивести звільнених в'язнів за місто дорогами, що були обставлені нашим вояцтвом. За містом порозходилися недавні кандидати на сибірських каторжників^{9/} кожний у свою сторону.

Вже була година третя. Пришов наказ негайно вийти з міста. Ворог, який заховався частинно у своїх укріплених бункерах^{10/}, почав обстрілювати вулиці кулеметним вогнем. Ройовий командир стрілами з 82-мм гранатомета обороняв наш відхід з міста. Ракетою дано знак для відділів, що стояли на бойових заставах, щоб відійшли в умовлене місце збірки.

Коли сонце встало, вже нікого з повстанців не видно було на відкритих теренах. Тільки окупант у місті Радехові не міг дочислити своїх. Під час нашого наскоку убито більш ніж 20 комуністів і ранено 15. Наші втрати були малі: тільки 5 ранених. Ми відбили у ворога понад 200 в'язнів концтабору.

Повстанці виконали козацьке діло по-козацьки.

/Із оповідання повстанця відділу /"Галайда"/

-.-.-.-.-.-

Пояснення:

1/енкаведисти	- члени НКВД, своєрідної поліції для вдержання комуністичної системи правління СССР
2/закватувати	- підшукати місця розташування військових частин у населеному пункті
3/перебити	- убити багатьох або всіх
4/амуніція	- речі /крім одягу, взуття, зброї/, що їх видають воякові для виконання завдань
5/виряд	- необхідні речі для дороги, якоїсь особливої акції,
6/19-та година	- 7-ма вечером
7/шосейні шляхи	- highway
8/бойові застави	- охоронна варта
9/каторжник	- людина, яку заслано на каторгу /вид кримінального покарання, що полягає на позбавленні волі, поєднаному з найтяжчими примусовими роботами/.
10/бункер	- особлива будівля, призначена для недовгого перебування військової групи.

ПІСНЯ УПА

А як сонце ляже спати,
І настане тиха ніч,
Будяться тоді Карпати
З вікового сну — сторіч.

Оживають полонини,
Будиться дрімучий бір,
Це УПА іде в долини
В бій — з Карпатських рідних гір.

За права за людські, рівні,
І за волю ми для всіх,
Ідемо, завзяті, гнівні,
І лунає спів і сміх.

Скоростріли заспівали,
Сміх лунає від гранат,
Вороги затанцювали, —
Скоростріл їм прав, — наш брат.

Вислік Великий, Карпати, 1944.
Богдан Федчук

Микола Гордієнко - З волинських і
подільських рейдів УПА /ст. 129 /

Повстанці на хуторі в гостині. Дереворит Ніла
Хасевича із серії „Волинь у боротьбі”.

РОМАН ШУХЕВИЧ /ТАРАС ЧУПРИНКА/

В березні 1980 р. припадає 30-та річниця смерти Романа Шухевича голови Проводу ОУН /Організації Українських Націоналістів/ в Україні, головного командира УПА /Української Повстанської Армії/ та нашого незабутнього пластового друга.

Роман Шухевич народився 7 липня 1907 р. в Краківці на Західньо-українських землях. Ще юнаком він виявляв великі здібності. У Львові закінчив гімназію з відзначенням, відбув університетські студії і одержав звання інженера.

У своїх юних літах виявив багато зацікавлень і був дуже активним. Був знаменитим спортсменом. Любив мандрівництво. Робив далекі прогульки в гори Карпати, здобуваючи високі гірські шпилі, а човнами перепливав ріки України. Любив красу

природи, любив музику й загалом мистецтво. Сам дуже добре грав на фортепіані.

Любили його всі за його погідну веселу вдачу. Був все доброї гадки і все готовий допомогти другим. Товариський і жартівливий, а рівночасно вимагаючий від себе і від других, а зокрема в справах боротьби з ворогом. Він бачив, що Україна в неволі, що окупанти поділили Україну і тому треба діяти. Уже в гімназії стає членом УВО /Української Військової Організації/, щоби здобути військове знання і вміння. Роман Шухевич пішов до польського війська, а вищу військову освіту здобув старшинськими курсами за кордоном.

Його незламний характер, рішучість, послідовність, відвага, бистре сприймання і швидка орієнтація висунули Романа на чільне місце в проводі УВО, а згодом ОУН. Він став керівником бойової референтури під псевдонімом^{1/} "Дзвін".

Був заарештований польською поліцією і засланий до концентраційного табору, в місцевості Береза Картузька на Поліссі. По виході з табору, Роман пішов на Закарпаття, щоби взяти участь в боях за волю Карпатської України. По невдалій боротьбі Роман поїхав до Кракова, де знову зачав творити українські військові відділи.

В 1941 р. почалася війна між німцями і московськими комуністами.

Роман вступив до "Українського Легіону", щоби боротися з комуністами. Шухевич обняв керівний пост легіону. Німцям була не до владби ідея визволення України. Коли німці побачили, що українці не хочуть зректися змагань до самостійности, скоро розв'язали "Український Легіон", а старшин і між ними Романа Шухевича ув'язнили. По дорозі до Львова завдяки його спритности Романові пощастило втекти від німців. Він пішов у підпілля до Української Повстанської Армії /УПА/. В осени 1943 р. Роман Шухевич став Головним Командиром УПА під псевдонімом^{1/} "Тарас Чупринка".

7 літ боровся хоробро Роман Шухевич в рядах УПА, аж 5 березня 1950 року в Білогорських лісах біля Львова впав у нерівнім бою з переважачою силою московсько-комуністичним наїзником наш пластовий друг Роман Шухевич - Головний Командир УПА.

Жінку його і двоє малих дітей Юрія і Наталію ув'язнили і вивезли. Коли його синові Юрієві сповнилося 14 років - органи безпеки ССРСР /НКВД/ заарештували його і засудили на 10 літ концентраційного табору^{2/} за те тільки, що не відрікся свого славного батька Романа Шухевича. Та він не заломився^ж.

Сестричка Стаха Гойдиш

Замітка: На цьому закінчуємо містити матеріали про новітню історію України. Та до речі буде згадати ще про три події, а саме:

1. Виникнення тзв. "Шестидесятників" - молодого покоління радянської літератури як Ліна Костенко, Василь Симоненко, Євген Свєрстюк, І. Світличний і ін.
2. Зорганізування правозахисного руху під назвою "Українська Громадська Група Сприяння Виконанню Гельсінських Угод в Україні" /у скор.: Українська Гельсінська Група/ з осідком у Києві під проводом письменника Миколи Руденка, в листопаді 1976 р.
На думку Вячеслава Чорновола Гельсінський рух логічно продовжує національно-демократичну діяльність шестидесятників, які не обмежувались лише культурницькою діяльністю.
3. Поза межами України - створення СКВУ /"Світовий Конгрес Вільних Українців"/ 16. листопада 1967 р.

Редакція

Пояснення:

- 1/ псевдонім - прибране ім'я, прізвище
- 2/ концентраційний табір - місце масового ув'язнення та знищення борців за волю, військовополонених, тощо.

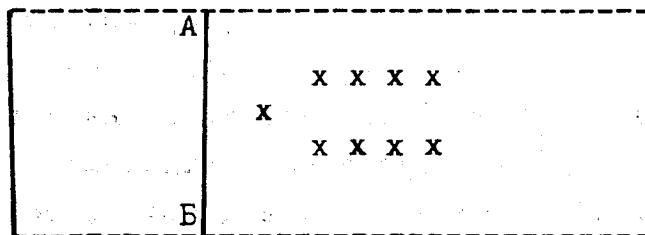
Зробий Зуток

8. ХРЕЩИК.

1. Тип забави: рухливий
2. Мета: а. моторний розвиток,
б. розвиток спритності,
в. додержування правил у грі,
г. розвага,
г. вивчання української мови.
3. Вік учасників: молодша група новаків.
4. Число учасників: /5-/ 7-11, непаристе.
5. Місце забави: майдан, більша домівка.
6. Підготовка до переведення забави:
 - а. визначити поле забави,
 - б. зазначити лінію /гл. рисунок/,
 - в. подати перебіг і правила гри.
7. Перебіг забави /за Марією Юркевич - гл. В.Р.О. ч.3, ст.11/:

Всі новаки крім одного, стають парами в рядах. Один, який залишився без пари, стає спереду. На 5-6 кроків від нього є проведена лінія "А - Б" поперек поля забави. Гра починається з того, що всі новаки разом промовляють: "Ми, проворні^{1/} новаки, любимо бігати, стрибати, ось поспробуй нас догнати". Після цих слів всі новаки біжать за лінію "А - Б", де кожний намагається з'єднатися зі своєю парою, а той хто стояв спереду, намагається когось зловити /з тих, хто не встиг з'єднатися зі своєю парою/. Коли це йому вдасться, то він зі своєю парою вертається і стає разом з іншими парами, а той, хто залишився без пари, стає спереду і гра починається знову з проказуванням слів: "Ми проворні новаки..." Якщо не вдалося, стає знову спереду й гра продовжується. Час забави приблизно 10 /-15/ хвилин.

ж проворний - quick, agile

8. Правила гри:

- а. Можна бігати лише в визначених межах поля забави,
- б. Після останніх слів /"нас догнати"/ кожна пара роз'єднується і біжить іншим боком, а з'єднується лише за лінією "А-Б".
- в. Той, хто стоїть спереду, має право ловити лише за лінією "А-Б".
- г. Учасник забави, який залишився без пари, стає спереду.

-.-.-.-.-.-

9. ЧОТИРИ СТИХІЇ.

- 1. Тип забави - рухливо-розваговий.
- 2. Мета: а. бистрота думання,
б. швидка реакція,
в. моторний розвиток,
г. додержування правил у грі.
- 3. Вік учасників: середня група новаків.
- 4. Число учасників: 5 - 10.
- 5. Місце забави: домівка, майдан.
- 6. Підготовка до переведення забави:
 - а. можна визначити центр кола, від якого у віддалі приблизно 3-ох метрів стають колом учасники забави.
 - б. розказати про перебіг забави і подати правила гри.
- 7. Перебіг забави /запозичений із збірки "Ігри та розваги" - уп. О.М.Федосенко, "Радянська Школа", Київ - 1957/:

Всі стають в коло. В центрі його - ведучий з малим м'ячем в руках. Ведучий кидає м'яч першому-ліпшому гравцеві і каже при цьому одне з чотирьох слів: "земля", "вода", "повітря", "вогонь".

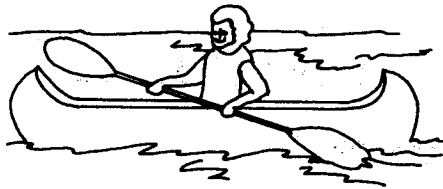
Стихія - явище природи, що виступає як могутня, трудно переборна і часто руйнуюча сила, нпр. буря. Колись давно думали, що основами життя-буття є повітря, земля, вода і вогонь.

Той, кому кинута м'яч, повинен піймати його, і якщо сказано: "земля", відповісти назвою якої-небудь тварини, що живе на землі, на слово "вода" - назвою риби, на слово "повітря" - назвою птаха. При слові "вогонь" потрібно мовчки підняти м'яч над головою і повернутися кругом. Одночасно з відповіддю потрібно кидати м'яч ведучому. Хто помилиться у відповіді, той стає ведучим.

8. Правила гри:

- а. Один учасник забави в колі відповідає швидко на слово ведучого /"земля", "вода", "повітря"/.
- б. При слові "вогонь" учасник забави мовчки підносить м'яч над головою і повертається кругом.
- в. Хто помилиться у відповіді, стає ведучим.

-.---.---.---

10. РІЗЬБАР - МАНДРІВНИК

1. Тип забави - рухливо-розваговий.
2. Мета: а. вміння наслідувати /імітація/,
б. творча уява і розвага,
в. моторний розвиток,
г. вміння послідовно проводити намічену лінію поведінки /витриманість роль/.
3. Вік учасників: різний /хоч і може більше відповідна для молодших /середущих/.
4. Число учасників: неозначене /гніздом/.
5. Місце забави: майдан, велика домівка,
6. Підготовка до переведення забави:
 - а. визначити поле забави на майдані і сховок "різбаря",

- б. подати перебіг забави та правила гри,
- в. розподіл роль, зокрема визначення різьбара-мандрівника.

7. Перебіг забави: /запозичений із збірки Оксани Суховерської - "Рухливі забави й гри" з відповідними модифікаціями/:

Із гнізда новаків вибірається одного новака "різьбара"^{1/}, який має свій визначений сховок^{2/} і декілька новаків, що мають представляти "кам'яні лялечки". Всі інші творять в'язане коло, де по середині стає різьбар і вибрані новаки.

Коло починає хід уліво /право/ й співає якусь пісню. За цей час різьбар перемінює новаків, що є в середині круга, в "кам'яні лялечки" й наказує їм прибрати різні пози^{3/}. Одному каже: "Ти будеш "кравцем", даю тобі голку, ти ший, ший, та гляди, голки не зломі, тай ниточки не перерви". Тоді той новак присідає і вдає рухи шиття. Дальше замінює різьбар другого новака у "коваля", при чому говорить: "куй, куй обручі, то великі, то малі!". Так кожний новак по черзі має виконувати рухи, наказані різьбарем: прм. музикант грає, косар косить, прачка пере, бо дістала наказ: Швиденько, чистенько пери і уважай, мила не змили тай не втопи!" і. тд. /або інші: механік, астроном, летун, астронавт ітп/.

Всі "лялечки" виконують свою працю. Згодом "різьбар" підносить руку вгору й наказує "коло стань!" Тоді новаки, що рухалися по колу затримуються, перестають співати, а "різьбар-мандрівник" тричі кланяється їм і говорить:

Прощавайте любі друзі!
Битим шляхом навпростець
Вже відходить мандрівець.
Гей!-гу!-гоя-га! пустіться-же у танець!
Гей! гоп-гопа-па! витинайте козачка!

Дальше звертається різьбар до "кам'яних лялечок", киває їм пальцем і говорить:

А вам, кам'яніі лялечки,^{4/}
А вам, мої любії чічки,
Видаю гострий наказ -
Не рухатись із місця ні раз!

По цих словах відходить різьбар поза коло до своєї криївки, а новаки тоді скачуть, плещуть у долоні й танцюють. "Кам'яні лялечки" починають оживати, рухатися і також вибігати із своїх

місць. По часі один новак з кола гукає:

Вже іде мандрівець!
Тихо ша! Тихо ша!
Ой буде всім нам біда.

Різьбар повертається зі своєї мандрівки і вбігає в коло. Тоді кожна "лялечка" повинна прибрати свою давню позу й виконувати наказану працю. Лялечка, що змінила свою позу, або не прибула на час на давнє місце, отримує кару, - "різьбар" відсилає її до свого сховку. "Лялечка", яка виконувала найкраще свою роль стає черговим "різьбарем-мандрівником".

8. Правила гри:

- а. Учасники забави поводяться згідно з поданим її перебігом.
- б. Учасники, що рухаються по колу, на гасло зупиняються.
- в. "Лялечка", яка виконувала свою роль найкраще, стає черговим "різьбарем-мандрівником" і гра продовжується ще раз чи два.

- 1/ Різьбар - майстер різьблення. /різьбити - вирізувати, різати, створювати скульптурне зображення з якого-небудь матеріалу; також: наносити малюнок різцем /різець - інструмент/ на який небудь твердий матеріал/.
- 2/ Сховок - потаємне місце, де щонебудь чи когонебудь заховують, зберігають.
- 3/ Поза - положення тіла людини /ставати в позу - удавати з себе когонебудь/.
- 4/ Чічка - квітка, гарна іграшка.

11. "ТАК" і "НІ" НЕ ГОВОРІ

1. Тип забави: розваговий
2. Мета: а. розвиток бистроти ума,
б. вигадливість,
в. швидка реакція на питання,
г. виявлення себе і своєї уваги до поставлених питань.
3. Вік учасників: різних вікових груп.

4. Число учасників: 6 - 10 /рій/.
5. Місце забави: в першу чергу домівка.
6. Підготовка:
 - а. розказати про перебіг забави та подати правила гри, першого
 - б. вибрати ведучого забавою.
7. Перебіг забави запозичений із збірки "Ігри та розваги" - уп. О.М. Федосенко:

Гравці сідають півколом. Один з них - ведучий. Він ставить запитання то одному то другому гравцеві. На всі запитання треба швидко відповідати, але не можна при цьому говорити ні "так" ні "ні".

Наприклад:

- Ти був влітку в таборі?
- Був.
- Любиш їздити на роliках?
- Люблю.

Той, хто відповість на поставлене запитання "так" або "ні", змінює ведучого.

Забава триває приблизно 10 хвилин.

8. Правила гри:

- а. швидко відповісти ведучому на його питання, не говорячи "так" і "ні".
- б. Хто відповість на питання: "так" або "ні", згл. довго здержується з відповіддю, стає ведучим забави.

12. ПОВНА ПРОТИЛЕЖНІСТЬ.

1. Тип забави: розваговий
2. Мета: а. розвиток швидкості уму,
 - б. швидка реакція,
 - в. вигадливість,
 - г. себе-виявлення.
3. Вік учасників забави: різний /відповідно до знання української мови/.
4. Число учасників: 12-16, /два рої/, паристе число.
5. Місце забави: в першу чергу домівка.

6. Підготовка:

- а. приготувати стільці або стовпоти,
- б. подбати про скручену /згорнену клубком/ хусточку,
- в. поділити учасників на групи /рої/ і призначити їм місце.
- г. розказати про перебіг забави і правила гри,
- г. вибрати чи призначити того, що зачинає забаву.

7. Перебіг забави запозичений із збірки "Ігри та розваги" - уп. О.М. Федосенко.

Гравці поділяються на дві рівні групи і утворюють два кола, одне всередині другого. Ті, що у внутрішньому колі, сидять на стільцях, а інші стоять за ними.

Один з тих, що сидять, починає гру, кидаючи хустку комуне - будь з внутрішнього кола, і при цьому вимовляє яке-небудь слово. Той, кому кинута хустка, повинен відповісти йому теж словом, але протилежним за своїм значенням, наприклад: "холодно - жарко", "швидко - поволі", "тихо - голосно". Відповісти треба відразу і тут же кинути хустку кому-небудь з внутрішнього кола, сказавши нове слово.

Коли ж хтось не зуміє відразу ж відповісти, йому доводиться мінятися місцями з тим, хто стоїть за його спиною, передавши йому хусточку.

Той, хто одержав хустку, продовжує гру новим словом.

Ось примірний список слів з протилежним значенням:

Давній - сучасний.

Ніч - день.

Горе - радість.

Мужність - боягузтво і т.д.

Час забави - приблизно 15 хвилин.

8. Правила гри:

- а. Учасники гри, кидають комунебудь хусточку, говорять доречне слово.
- б. Той, кому кинута хусточку, відразу відповідає.
- в. Коли хтось не зуміє відразу відповісти, міняється місцями з тим, хто стоїть за його спиною.
- г. Той, який одержав хустку, продовжує гру новим словом.
- г. Виграє рій, що в визначеному часі має більше учасників забави у внутрішньому колі.

Т. Самотулка

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ДИТИНИ.

Пізнє дитинство /9 - 11 р./

Пізнє дитинство є кінцевою фазою розвиткового континуум у період дитинства, а його верхом і останньою стадією /stage / є переадоlescенція /preadolescence /. Цю нову назву для цієї стадії визначили Френк-Коген /R.A.Frank - D.J.Cohen/ як "фазу психологічного пристосування, яке провадить до і через ранні /early/ пубертальні зміни". Вона є отже перехідною стадією, яка сполучає кінець одної біологічної фази /prepubertas/ і започаткування іншої /початок статевого назрівання - рання пубертас/. Приблизний вік переадоlescентних хлопців: 11 - 13 р., а дівчат: 10 - 12 р. Біологічно - для переадоlescентів є характерні головню внутрішні зміни, зумовлені неврологічними процесами /назрівання мозку/ і ендокринологічними /головню статевими/ процесами. Психологічно - для переадоlescентів є притаманні: започаткування кращого абстрактного й логічного думання та нове самосприймання /selfperception /. Отож у згаданій фазі розвитку є наявна пов'язаність між біологічними і психо-суспільними виявами.

Фізичний аспект - зовнішній фізичний вигляд "шкільної дитини" /Целлер/. У цій фазі розвитку є помітне сповільнення росту, хоч кристалізація і зміцнення психічної структури поступає вперед. Незважаючи на відносно невелике збільшення висоти і ваги тіла, сила мускулів збільшується, а їх видержливість на втому кращає. Моторний розвиток не виявляє особливих рис, але зате різномодність моторних функцій, нпр. координацій тіла.

Психологічні і суспільні аспекти - не можливо обговорювати відокремлено, бо вони дуже тісно пов'язані і переплетені зі собою. Емоційне, когнітивне і суспільне назрівання є наявне. У загальному з віком відношення до батьків міняються. Молодші зберігають культурні традиції і конвенційні вартості спільноти чи родини, згідливо співживуть з батьками, але під кінець цієї розиткової фази опінія бітків применшується в користь опіній однолітків, а родинне життя дещо ускладнюється. Емоційне життя має подібний перехід, а саме від спокійного, безпечного в повному довір'ї до батьків до неспокійного, перечуленого, дразливого, здатного до емоційних спалахів. Зокрема це помітне у відношенні до батьків, яких авторитет у розитковому процесі до не-

залежності захитується. Найбільше відчують це матері. Групи однолітків, а зокрема організації, до яких діти є приналежні, відіграють велику роль, зокрема у пізньому дитинстві. У загальному хлопці люблять бавитися в різні, головню м'ячеві ігри без участі дівчат /зараз це насильно намагаються змінити у школах/, а дівчата люблять багато говорити, їхнім телефонічним розмовам з товаришками немає кінця. Отож товариське життя хлопців і дівчат є різні. Хлопці творять більші стабільніші групи однолітків, які є зорганізовані на принципі провідництва. Групи дівчат малі, 2 - 4 - членні, щоб розмовляти, ділитися "секретами", яких вони більше чи менше зберігають. Для дівчат переадолесцентна фаза розвитку є дуже важлива, бо в ній вони вчаться їх жіночої ролі в майбутньому. Притаманна для них є експансивність, до якої спонукує фільність до мріяння. У своїх мріях вони вже є дорослими жінками. Коли цей процес проходить безперебійно дівчата зберігають засвоєні вартості родини чи національно-етнічної групи. Та в противагу до хлопців дівочі групи не є тривкі й швидко розпадаються. З початково ворожого ставлення до протилежної статі поволі зароджується зацікавлення а то й дружніші відносини з протилежною статтю. Врешті ще одне зауваження треба підкреслити: інтеграція дитячих переживань та досвіду у психічні процеси переадолесцентів, з виразним відчуттям дійсности, започатковує перебудову особистости, яка є пов'язана з назріванням мозку.

Canada 17

International Year of the Child 1979
1979 Année Internationale de l'Enfant

USA 15c

International Year of the Child

Важливіші особливості дітей

9-річні

Головні риси дев'ятирічних: швидкість, експансивність, спроби оцінювання, які були вже наявні в восьмирічних продовжують розвиватися з важливими модифікаціями і вищим рівнем інтеграції /Гезел/. Іншими ознаками дев'ятирічних є: реалізм, розсудливість і самомотивація. Дев'ятирічна дитина є природньо добра, а не як у минулому хотіла би бути доброю. Давніше виниклі основи совісті /conscience/ стають стійкіші /firm/, більше самосвідомі, в яких честь, правда, додержування правил гри, справедливість грають важливу роль. Гезел /Gesell/ окреслив дев'ятирічних як "вік самотивації" /внутрішньої рушійної сили/. Це окреслення можна ще доповнити новим, а саме "вік удосконалювання умінь і реальних, конкретних досягнень".

Фізичний аспект

- згідно з класифікацією Целлера дев'ятирічні належать до групи з фізичними ознаками "шкільної дитини".
- назрівання нервово-моторної системи значно поступило вперед. Моторна координація витончена /добре розвинена/, зокрема пальці. Тому ручні роботи можуть бути добре виконані.
- працюють і бавляться аж до виснаження.
- зацікавлені в спортових змаганнях, але ще не готові брати участь у змаганнях. Вони зацікавлені в удосконалюванні своїх умінь /skills/ в різних видах зайнять чи ігор: безбол, кошівка, відбиванка, їзда на роверах, ковзанах, колесах, лещетах, плавання, пускання паперових зміїв, тощо.
- дівчата ще бавляться ляльками.
- їдять добре; смакові якості вже добре розвинені.
- потребують спати приблизно від 9:00 до 7:30.

Психологічний аспект

- емоційне життя поглиблюється, самоконтроля краще.
- внутрішньо-особисті самоспонуки /self-motivation / підсилюють їхні бажання якнайбільше знати, побачити, почути, пережити.
- оцінювання себе і других є ознакою вищого рівня емоційної зрілості.
- розсудливість і інтелектуальний реалізм є особливими рисами дев'я-

тирічних.

- цікавлять їх знання, природа, пригоди. Радо читають пригоди Робінзона Крузо, Тарзана, Робін Гуд, Пінокіо, а з українських книжок Кирило Кожум'яка, Олеся, Козацька дитина, Михайлик і інші. Багато часу витрачають на телевізію, і слухають радієвих передач. Все це розвиває їх творчу уяву і спонукує до винахідливості.
- особистість дев'ятирічних краще виражена, виявляючись у зацікавленнях, індивідуальних нахилах, звичках і уміннях, які намагаються удосконалювати, смаках, манері спілкування тощо. Вони вже мають відчуття своєї особистості, бажають бути більше самостійні. Раді, коли старші ставляться до них як до дорослих, питають про їх опінію, тощо.
- вони виявляють більше ініціативи у виборі занять, у плануванні своєї праці і забави, у розв'язці актуальних проблем. Вони здійснюють завдання, що їх намітили собі або від них сподіваються, при чому приймають поради других.

Суспільний аспект

- у висліді суспільного назрівання поведінка дев'ятирічних є більше стійка /стабільна/ і інтегрована, критична у відношенні до других і себе.
- хлопці і дівчата творять окремі групи для свого спілкування. Хлопці займаються більше тренуванням своїх спортивних умінь, а дівчата витрачають час на розмови, дбають про свій зовнішній вигляд /волосся, одяг і тп/, а також займаються танцями і спортом.
- діти стараються додержуватися правил ігор, що створює основи для засвоєння моральних вартостей, зміцнення совісти, збереження законності. Поняття чесності, справедливості, правди і брехні є предметом розмов не лише на місці ігор, але й поза ними. Дев'ятирічні дуже переживають, коли їх покарано несправедливо. В іграх вони вчаться підпорядкувати свої бажання вимогам групи, іншими словами змагаються більше як члени групи, а не як індивіди. Дев'ятирічні уже добре розуміють правила гри.
- дев'ятирічні радо ідуть з батьками на прогулянку, мандрівку чи родинне таборування, але коли мова про одяг опінія однолітків є найважливіша.
- сприймання людини, висловлене рисунком, є подібне до восьмирічних /ще дальше лицем до глядача - анфас, і ще без шиї/.

10 - р і ч н і

Загальні риси: десятирічні знаходяться в добрій психо-суспільній рівновазі. Головна зміна - примирливе ставлення до протилежної статі як природне явище. Пристосування до світу дорослих є дуже добре. Зв'язки з родиною тісніші, авторитет батьків зберігається, є більше сприйнятливі на родинні і культурні впливи. Дівчата є більше зацікавлені родиною, подружніми справами як хлопці і більше свідомі своїх особистих взаємозв'язків. У десятирічних приходить до завершення розвитку гри. Ігри для них є найважливішим заняттям. "Десять років - це вік рівноваги, завершення цілого етапу розвитку дитини" /О.Лук/.

Фізичний аспект

- згідно з класифікацією Целера десятирічні належать до групи з фізичними рисами "шкільної дитини" з тим зауваженням, що є помітна різниця щодо фізичного розвитку хлопців і дівчат /неоднаковий/. На дівчатах позначаються жіночі риси: пом'якшені, виокруглені лінії /стегна - нір/ дівочих постатей, рухи - спокійні, граціозні, вже не рвучкі.
- спортивні і загалом ігрові зацікавлення і активність продовжуються.

Психологічний аспект

- емоційно - десятирічні більше спокійні, стримані, з кращим вмінням володіти собою /самоконтролем/, самовпевненістю /self-confidence /. Страху менше як в 11-річних. Деякі бояться зміїв, диких звірів, вогню, злодіїв. Інші говорять, що не бояться темноти, бути на самоті.
- когнітивно - висловлюють більше ліберальні ідеї, менше роздумують про себе.
- безмірне звеличування видатних змагунів, спортсменів, фільмових зірок продовжується.
- зацікавлення знаннями, природою, а в парі з тим колекціонерство, майстрування, складання моделей авт, літаків ітп. продовжується.
- виразнішими стають риси особистості і здібностей, особливо в мистецькому напрямку.

Суспільний аспект

- суспільне назрівання десятирічних доходить до доволі високого рівня.
- школення суспільних умінь /social skills / допомагає зміцнювати і підвищувати самопашану і самовпевненість. Десятирічні є увічливими, товарицькими.
- група грає важливу роль в житті десятирічних. Вона більше стійка в хлопців. Особливими їх зайняттями є ігри серед природи чи в хаті /шахи, шашки, доміно, карти/. Розвиток гри уже досягнув свого верха. Додержування правил у грі зумовлює товарицьку, дружню поведінку, співпрацю в групі, дружині /teamwork /, підпорядкування виразним і постійним правилам. Десятирічні є свідомі порушення моральних принципів і чеснот: чесність, справедливість, правда ітп., та іноді вони не завжди діють згідно з ними.
- десятирічні байдуже ставляться до хатньої роботи. Тому їм треба звертати увагу на порядок у кімнаті, стелення ліжка, тощо. А на таборі треба добре доглядати за чистотою тіла, одягу, взуття чи загалом за вдержанням порядку в шатрі.
- у відображенні людини рисунком є помітний прогрес: зазначення ший і рисування обрисів обличчя збоку /профіль/, зокрема у хлопців.

-.--.-.-.-.

Врешті треба підкреслити ще один важливий факт у розвитку десятирічних. Дитина виростає в родині, яка створює атмосферу довір'я і безпеки, так важливі для розвитку дитини. Та скоріше чи пізніше діти виходять з родинного кола й зустрічаються з однолітками на вулиці, в церкві чи в школі, а згодом в організації, що має дитячі формації. Виникають нові ситуації не завжди сприятливі для їх безжурного і безпечного життя-буття, іноді з великими чи передчасними вимогами до дітей. Школа і дитячі формації організацій, до яких діти належать, мають обов'язок створити атмосферу безпеки, довір'я і постійно створювати ситуації відповідні до їх віку, в яких би вони мали змогу розвиватися. Роки 7-ий, 8-ий і 9-ий - це час, коли діти пристосовуються до вимог позахатніх ситуацій і поборюють адаптаційні труднощі. Десятирічні з-правила вже перебороли труднощі при пристосуванні до навколишнього життя, що очевидно має вплив на їх самопочуття і більше поправну поведінку дома і поза нею.

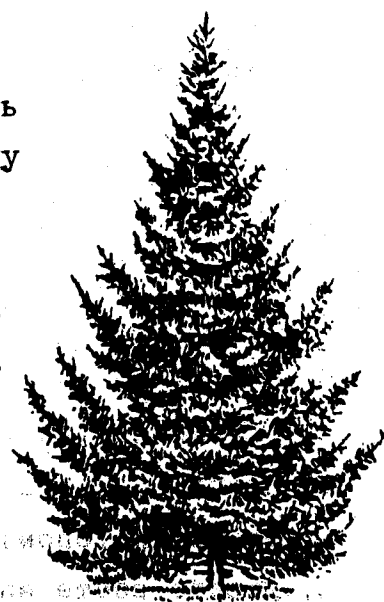
закінчення в черговому числі

Старий Орел

СПРИЙМАЛЬНО-ПІЗНАВАЛЬНІ ЗАБАВИ ТА ІГРИ

Сприймання і пізнання форм у природі
/продовження/

Поглянеш кругом у лісі чи в парку і побачиш красу природи, красу рослинного і тваринного світів. Якщо Твої новачки ще не навчилися сприймання краси природи, її багатого і цікавого життя, їм треба звернути увагу на довколишнє, навчити сприймати і пізнавати краєвиди, різні види тварин, рослин, тощо. Для прикладу зупинімо нашу увагу на формах деяких дерев і їх листків. Тоді побачимо й усвідомимо собі багатство їхніх форм. Кожне дерево чи кущ має корінь / root / під землею, стовбур / stem /, квіти і корону /- верхня частина дерева: гілки, листки/. Стовбур - основна наземна частина дерева або куща, від якої ростуть гілки. Стовбур є покритий корою / bark /. Вона буває різна в різних дерев чи кущів. Кора є важливою ознакою, яка допомагає нам ідентифікувати дерева чи кущі.

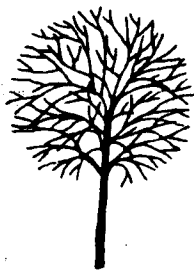

Важливіші форми дерев:

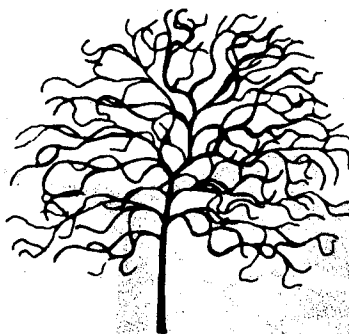
- конічна / стіжкова / - conical
- кудлато-голова - mop-headed
- покривлена - contorted
- пірамідальна - pyramidal

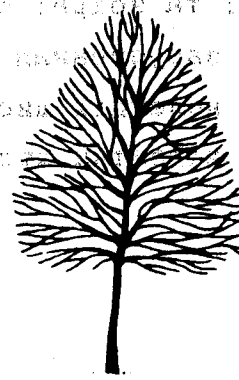
конічна

кудлато-голова

покривлена

пірамідальна

кудлатий - з густими гілками, густим листям і т ін., що нерівно стирчать

Форми листків

Листок - орган повітряного живлення і газообміну рослин у вигляді тонкої, звичайно зеленої пластинки. У відрізненні від тварин рослини можуть продукувати їжу самі для себе, використовуючи воду і інші речовини, які дістають з повітря і землі. Отож листки утворюють більшість їжі для рослин.

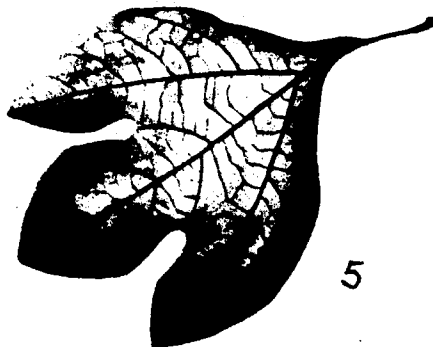
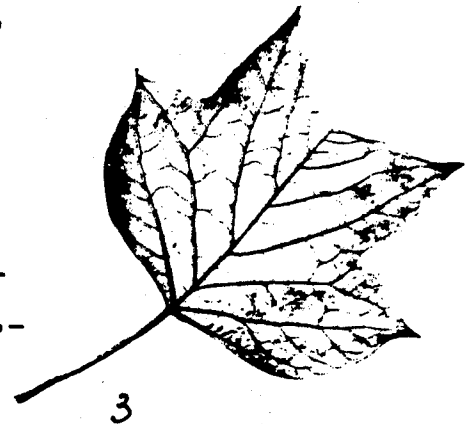
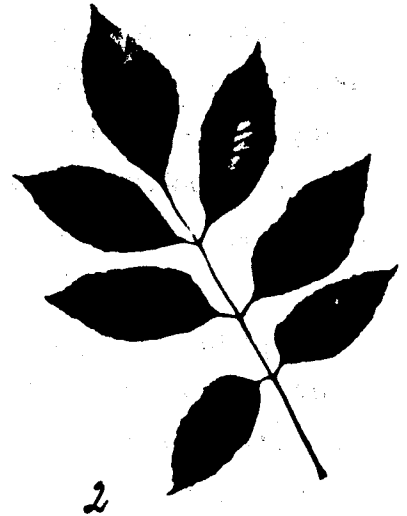
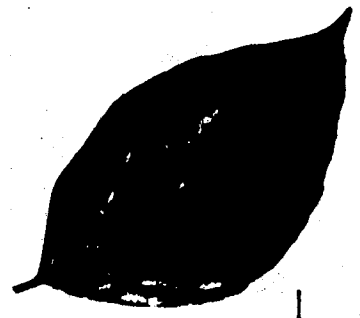
Форми листків допомагають нам розпізнати дерева, кущі та інші рослини. Тому нам треба докладно приглядатися до листяної форми. Листки рослин можуть бути прості / simple / або складені / compound leaf / з багатьох листочків / leaflet /, н.пр. ясен, каштан. Обриси / margin / листка можуть бути рівні / smooth / або зубчасті. Верхня і нижня сторони листка не є завжди такі самі. Лист має жилки / veins /, які творять сітку, своєрідні зразки / pattern /, що є різні в різних листах рослин. Жилки - це стовщення у вигляді нитки, що проходять через тканину листка рослини. Жилки можуть бути допоміжними в розпізнаванні рослин.

Дерево росте вниз, вгору і вширину.

- : - : - : -

У пов'язанні з вивченням форм чи загалом листа ми можемо переводити різноманітні індивідуальні та збірні заняття н.пр.:

- засушування листків,
- колекції листків,
- відбитки листків / leaf printing /.

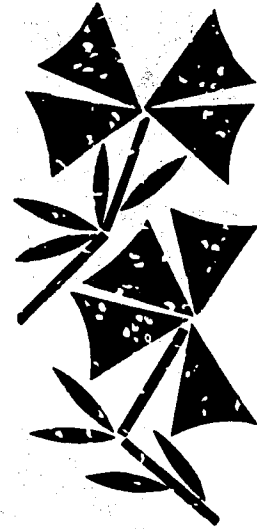
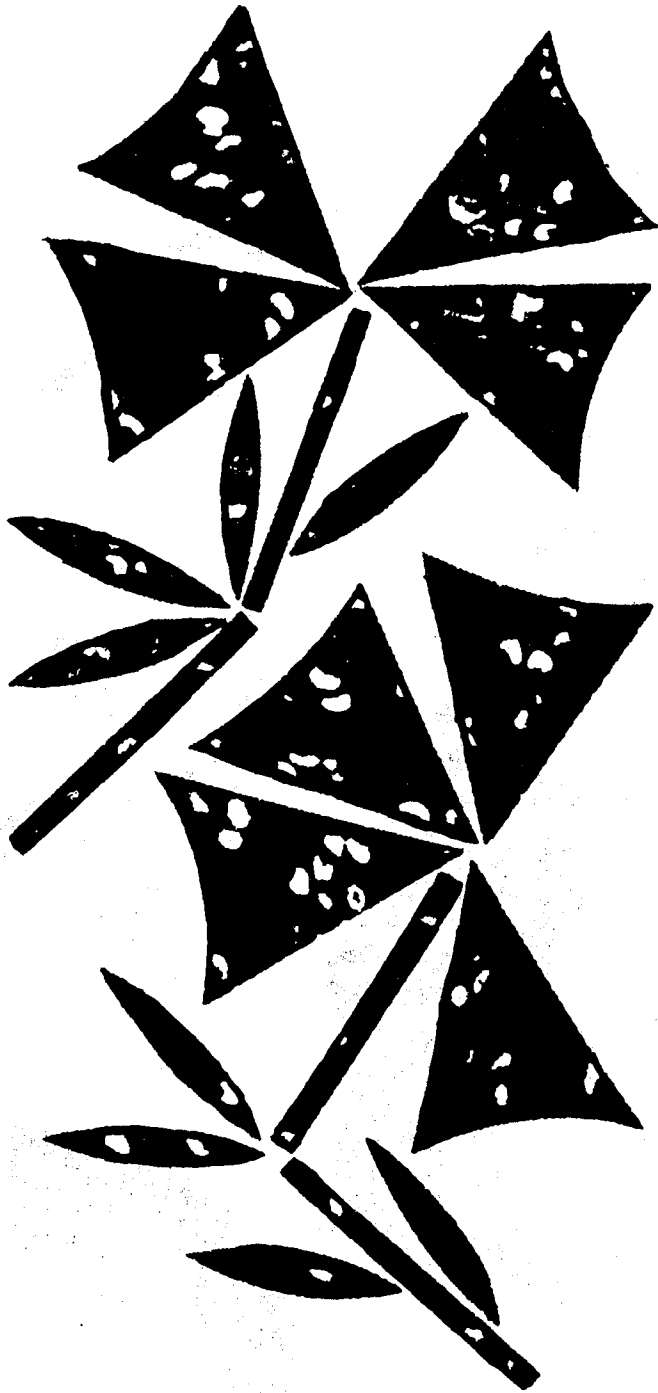

Гозпізнай листки дерев і кущів, поміщених на стор. 26-27.

Відповіді на ст. 62

Чарівна квітка

Перемалюй ці квітки на папірчи картон, виріж пелюстки, стеблинки, листочки і спробуй скласти з них коло.

З журналу "Наука і суспільство" ч.5, 1977, ст.55

Відповідь на ст. 62

- : - : - : -

Замітка: "Передадоlescенти є спроможні сприймати більше комплексні геометричні форми і гештальтен" - твердить Коген-Раз на основі вислідів психодіагностичних тестів. Вислиди Бендер-Гештальт тесту є однаково високі як у дорослих.

С Т О Р І Н К А Ю Н О Г О Д О С Л І Д Н И К А П Р И Р О Д И

ЩО ВОНО ЗА ДЕРЕВЦЕ

Я спитала у дівчат:

- Що воно за деревце?
- Це дубок - вони кричать -
А воно береза це.

- Хлопці, хлопці, в гучині
Не кислиця дика.
- Це кленок - кричать мені -
А воно осика.

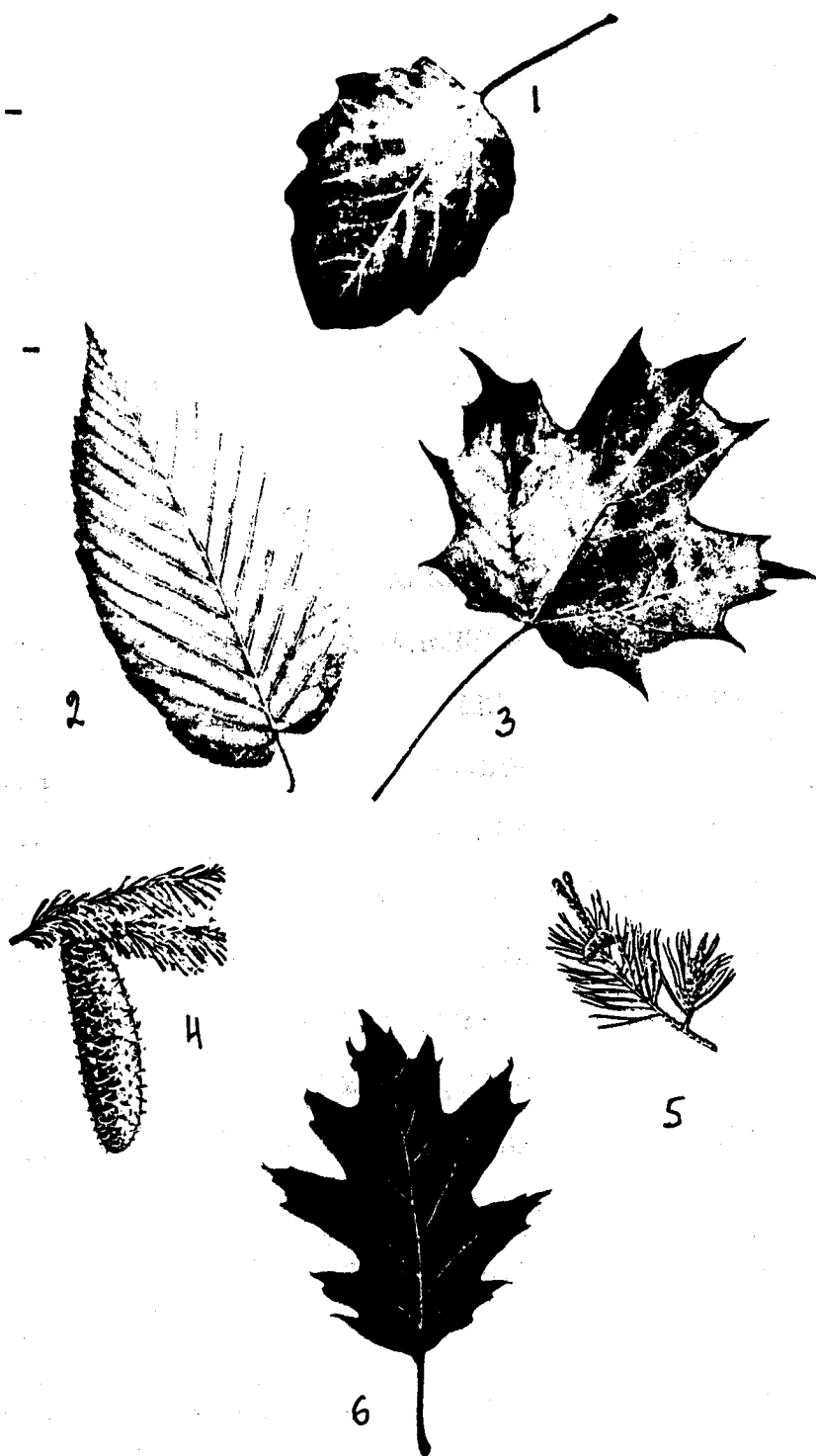
Ми ялинки темну хвою
Переплутали з сосною,
Раз голки-хвоїночки,
Значить - ялиночки.

А коли ми на ялину
Подивилися хвилину,
Раптом вийшло, що вона
Зовсім інша, ніж сосна.

Ми у зошит свій великий
Всі змалюємо листки
І не скажем до осики:
Ах, березонько, це ти.

Подивлюся на деревце
І скажу: "Береза це.
Он ялина, онде клени,
А он там - дубок зелений".

А. Барто

Братчик Мирон Дитюк

Д Е Р Е В А

ALDER	- ВІЛЬХА	JUNIPER	- ЯЛОВЕЦЬ
ASH	- ЯСЕН	LINDEN	- ЛИПА
ASPEN	- ОСИКА	LOCUST	- АКАЦІЯ
BALSAM	- БАЛЬЗАМ	MAPLE	- КЛЕН
BAY	- ЛАВРОВЕ ДЕРЕВО	MOUNTAIN ASH	- РЯБИНА
BEECH	- БУК	MULBERRY	- МОРВА, ШОВКОВИЦЯ
BIRCH	- БЕРЕЗА	OAK	- ДУБ
BUCKTHORN	- КРУШИНА	PALM	- ПАЛЬМА
BUTTERNUT	- АМЕРИКАНСЬКИЙ ОРИХ	PERSIMMON	- ХУРМА
CEDAR	- КЕДР	PINE	- СОСНА
CHERRY	- ВИШНЯ	PLUM	- СЛИВКА
CHESTNUT	- КАШТАН	SASSAFRAS	- САСАФРАС, ЛАВР
COTTONWOOD	- ТОПОЛЯ */	SHADBUSH	- ГОРОБИНА
CYPRESS	- КИПАРИС	SPRUCE	- СМЕРЕКА
DOGWOOD	- ДЕРЕВ, КИЗИЛ	SUMAC	- СУМАХ
ELM	- В'ЯЗ, ІЛЬМ	SYCAMORE	- ЯВІР **/
FIR	- ЯЛИЦЯ	TAMARACK	- МОДРИНА
HAWTHORN	- ГЛІД	WALNUT	- ГОРИХ
HOLLY	- ГОСТРОМЕСТ	WILLOW	- ВЕРБА
HOP	- ХМІЛЬ	YEW	- ТИС
HORNBEAM	- ГРАБ		

Замітка:*/Загально вживана назва на дерево "тополя"
є poplar .

**/ Американський сикамор - це не є рівнозначне дерево з явором, якого ча-
сом називають "європейський сикамор". Українська назва на американсь-
кий сикамор є платан західний / з родини "платанові"/, а явір належить
до родини "кленові".

Редакція

П Т А Х И

ALPINE ACCENTOR	- ЗАВИРУШКА АЛЬПІЙСЬКА
AVOCET	- ШИЛОДЗЬОБКА
BARN OWL	- СУПУХА
BITTERN	- БУГАЙ
BLACK HEADED BUNTING	- ВІВСЯНКА ЧОРНОГОЛОВА
BLACK GROUSE	- ТЕТЕРЕВ ЗВИЧАЙНИЙ
BLACK BILLED MAGPIE	- СОРОКА
BLACK STORK	- ЛЕЛИКА ЧОРНИЙ
BLACK THRUSH	- ДРІЗД ЧОРНИЙ
BLUE BIRD	- СИНЮШКА ЧЕРВОНОГРУДА
BULLFINCH	- СНІГУР
BUNTING	- ПРОСЯНКА
BUSTARD	- СТРЕПЕТ
CAPERCAILLIE	- ГЛУХАР ЗВИЧАЙНИЙ
CHICADEE	- СИНИЦЯ ПУХЛЯК
COMMON DIPPER	- ОЛЯПКА ЗВИЧАЙНА
COOT	- ЛИСКА
COMMON SNIFE	- БЕКАС
CRANE	- ЖУРАВЕЛЬ
CRESTED FLYCATCHER	- МУХОЛОВКА ЧУБАТКА
CRESTED GREBE	- ПОГАНКА
CURLEW	- КРОНШНЕП ВЕЛИКИЙ
EAGLE	- ОРЕЛ
EAGLE OWL	- ПУГАЧ
EGRET	- БІЛА ЧАПЛЯ
EURASIAN JAY	- СОЙКА
EURASIAN WOODCOCK	- СЛУКВА

EURASIAN SPOONBILL	- КОЛПИЦЯ
EUROPEAN GOLDFINCH	- ЦИГЛИК
EUROPEAN ROBIN	- МАЛИНІВКА
FALCON	- БОРИВІТЕР СТЕПОВИЙ
GOLDEN EAGLE	- БЕРКУТ
GOSHAWK	- ТЕТЕРЕВ'ЯТНИК
GARGANEY TEAL	- ТРИСКУНОК
GRAY LAG GOOSE	- ГУСКА СІРА
GRAY WAGTAIL	- ПЛИСКА ГІРСЬКА
GREAT BUSTARD	- ДРОФА
GREAT GREY OWL	- НЕЯСИТЬ ДОВГОХВОСТА
GRIFFON VULTURE	- СИП БІЛОГОЛОВИЙ
GULL	- МОРСЬКИЙ ГОЛУБОК
HARRIER	- ЛУНЬ СТЕПОВИЙ
HAWK	- КАНЮК СТЕПОВИЙ
HERON	- ЧАПЛЯ СІРА
HERRING GULL	- МАРТИН СРІБЛЯСТИЙ
HOOROE	- ОДУД
HOUSE WREN	- ВОЛОВЕ ОЧКО
KILDEER	- МОРСЬКИЙ ЗУЙОК
LAPWING	- ЧАЙКА
MUTE SWAN	- ЛЕБІДЬ
MALLARD	- КРИЖЕНЬ
NIGHTINGALE	- СОЛОВЕЙКА
NIGHTJAR	- ПУГАЧ
NUTCRACKER	- ГОРІХІВКА
NUTHATCH	- СМОВЗИК
ORIOLE	- ВИБІЛЬГА
OSPREY	- СКОПА

PARTRIDGE	- КЕКЛИК
PEREGRIN FALCON	- САПСАН
PILEATED WOODPECKER	- ЖОВНА
PLOVER	- ДЕРИХВІСТ СТЕПОВИЙ
PYGMY OWL	- СИЧИК ГОРОБЕЦЬ
QUAIL	- ПЕРЕПІЛКА
HAVEN	- КРУК
RING-NECKED PHEASANT	- ФАЗАН ЗВИЧАЙНИЙ
ROCK DOVE	- ГОЛУБ СИВИЙ
ROCK THRUSH	- КАМ'ЯНИЙ ДРІЗД
STILT	- ХОДУЛИЧНИК
SWIFT	- СТРИЖ БІЛОГЕРЕВИЙ
TERN	- КРЯЧОК РЯБОДЗЬОВИЙ
TITMOUSE	- СИНЧКА ДЪОБАРНИЙ
TREE SWALLOW	- ЛАСТІВКА БІЛОГРУДКА
WHITE STORK	- ЛЕЛЕКА БІЛИЙ
WHITE WINGED CROSSBILL	- ШИШКАР ЯЛИНОВИЙ
WOODPECKER	- ДЯТЕЛЬ

Із збірника ст.пл. Мирона Дитюка - "Новак в природі" 1979 р.

- : - : - : -

НЕ БУДЬ КОЗОЮ

Іде коза, Стоїть лоза, Густа, рясна, зелена. "Яка краса! - Кричить коза. - Ця вся лоза для мене!"	І у кози Аж дві сльози У radoцax повисли. Тріщить лоза, Гризе коза - І всю красу погризла.	І ти, мала, Що в сад пішла Ранковою порою, Не рви квіток, Не псує гілок, Не будь, мала, козою.
--	---	---

Платон Воронько

Теодосій Самотулка

О Р Л И

/продовження/

Орлиний день

Основні звички орлів є подібні з малими змінами. Відмінності залежать від місця, де живе даний орел, від поживи і відчуття голоду, від пори року і погоди, від часу виводжування орлят, тощо.

Зі сходом сонця орел прокидається і видає голосний звук, проспавши ніч на своєму звичному сідалі. Тоді чистить своє пір'я дзьобом, викидає зі себе залишки нестравленої їжі і гріється на сонці, зокрема коли ночував на скелі. А потім знімається зі скелі чи дерева та літає деякий час понад своєю територією. Якщо голодний, полює. Звичайно 2-3 год. по сході сонця шукає за поживою. Покормившись, повертається на своє сідало на скелі чи високому дереві, чистить пір'я своїм великим дзьобом і гріється на сонці. У часі виводжування своїх діток орли полюють частіше.

Яка в них їжа? За словами відомого орнітолога Леслі Браун /Les lie Brown/ "вони їдять все мертве чи живе, від термітів до мертвого слона і кита". Та майже всі види орлів люблять ту чи іншу їжу і тому різняться способом шукання за поживою. Нпр. золотисті орли /Golden Eagle / їдять головно малих ссавців, хоча часом в гострі орлині кігті попадають птахи, змії і рідше риби. Білоголовий орел /Bald Eagle / живиться різними тваринами, а навіть падаллю /carrion /, та здебільша рибою. Білохвості орли /орлан білохвіст/ або морські орли кормляться головно рибою, а деякі орли гадюками, зміями і плазунами. Для їхнього харчування є потрібна вода. Перетравлювання їжі є дуже добре включно з проковтнутими навіть деякими більшими кістками. Та орлиний шлунок /gizzard/ не все може стравити /digest/. У ньому збирається нестравлений матеріал у циліндричну форму, покриту пір'ям, шерстю, що їх проковтнув орел, і намазану слизом /mucus/, щоб легше було його викинути геть із шлунка.

Під час полудня і зараз після полудня орел сидить майже нерухомо, зате чуйно біля або недалеко свого гнізда на своєму сідалі, звідки він має добрий вид на довколишню, звичайно незалюднену місцевість, і зорить за нею. Він чистить своє пір'я, гріється на сонці та часом робить малі перелітання з місця на місце. Пара орлів си -

дять звичайно на місцях, з яких може себе бачити.

По полудні орли знову кружляють понад своєю територією. Якщо голодні, шукають здобичі. Уже до смеркання орел прилітає на своє сідало, чистить загнутим дзьобом своє чимале пір'я, а потім старається зручніше усістися на ночівлю.

У загальному можна сказати, що орли мало витрачають часу на полювання, а більше на ранні і пообідні високі ширяння /літання/ в повітряних просторах, 4-6 год. на перебування на сідалі під час дня, а біля 12 год. на своєму місці ночування. Вони сплять стоячи на одній нозі, заховавши голову у пір'я між верхніми частинами крил. Орли є мало активні в дощеві, холодні дні, а також під час гарячих годин дня.

Полювання

Орли нападають на звірів, птахів, рибу, зміїв з метою добути поживу, іншими словами, щоб зберегти себе при житті. Способи їхнього полювання за здобиччю різні в різних орлиних видах у залежності від їх звичної їжі. Щонайменше три особливості орлів слід назвати, які роблять їхнє хижацтво успішним, а саме: швидкість зору, швидкість лету і структура лап.

Очі орлів великі з б'лими вміщеннями їх у голові, з обмеженою рухомістю в очній заглибині. У висліді цих анатомічних фактів орли мають добрий монокулярний /одним оком, на бік/ зір та обмежений бінокулярний /двома очима, перед собою/ зір. Тому, що орли не можуть достатньо рухати очима, мусять повертати голови, щоб бачити те, що діється ззаду. Будова сітчатки /retina/ - особлива й дає змогу орлові бачити багато краще від людини. З уваги на збільшення кількості сенсорних клітин у сітчатці /у порівнанні до ока людини/ гострота зору є така велика, що орел може бачити об'єкти виразно з великої віддалі. Нпр. золотистий орел /беркут/ може виразно бачити довгого на 45 см. /18 ін./ зайця з висоти більшої як 1-а миля, а навіть можливо до двох миль /3 км./. Орел сприймає предмети в кольорах.

Друга важлива особливість - це швидкість лету. Звичайно орел ширяє високо в просторах понад своєю територією, розвідуючи за здобиччю чи порушником його території. Розмах крил, їх ширина є великі. Коли орел уже вибрав свою здобич, вичікує аж вона опиниться на відкрито-

му місці, тоді кидається вниз з великою швидкістю, до 100 миль на год. або й більше, у близькій віддалі від своєї жертви орел гальмує свій швидкий лет і, якщо полювання було успішне, вбивається сильно в тіло своєї здобичі своїми гострими кігтями. Отож кігті є третьою особливістю орла. Три передні кігті слабші, а четвертий задній кіготь дуже сильний. Саме він вбивається в тіло і тоді всі разом міцно затискаються. Затиж є такий сильний, що він паралізує зайця, він не може дихати. Будова ноги є інша в різних видах орлів відповідно до звичайної вбиваної ними жертви /рибоїдні, змієїдні і тп./.

Орел несе свою здобич часом і декілька км. до гнізда чи на місце, на якому може спокійно зїсти дзьобом свою здобич, обскубавши пір'я чи волосся. Не завжди вдається хижачення за першим нападом. З-правила одна з чотирьох спроб є успішна. Звичайно вибирають менші тварини, хоч орли можуть нести тварини важчі за них. Така ситуація не завжди є безпечна, бо на орла може напасти інший хижак. Малий гризун з приблизною вагою 200 грамів є достатньою їжою, щоб заспокоїти голод орла. Звичайно орли приймають їжу рано. Деякі рано і по полудні, а це залежить від кількості спожитої їжі. Деякі орли полюють один раз на два-три дні, часом заховують нез'їджену поживу на другий день. Деякі з орлів вже не повертаються вдруге до ними вбитої жертви.

У загальному орли мають два основні способи полювання, а саме з лету і зі сідала. Є орли - т.зв "тихі мисливці". Вони сидять на дереві чи іншому високому місці, з якого легко злетіти вниз на здобич, нпр. змієїдні орли. Рибоїдні орли, як орлани білохвості, рідко поринають у воду. Звичайно, коли помітили рибу під поверхнею води, одною зануреною ногою ловлять її. Інші, зокрема більші орли, дещо занурюються в воду, двома ногами витягають рибу з води і споживають її на скелі чи на іншому місці. Слід зауважити, що білоголові орли займаються піратством. Вони ганяються за звичайно меншими хижакими доки вони не випустять з кігтів свою здобич. Піратство є головно поширене між морськими орлами.

далі буде

Загальні інформації

XI Міжнародній Орнітологічний Конгрес у Базелі, Швейцарія, в 1954 р. узгіднив класифікацію птахів, згідно з якою у класі /class/ птахів виділено три надряди, які є підрозподілені на 40 рядів/order/, кожний з яких на родини /family/, родини /genus/ і види /species/. Заіснували деякі розбіжності щодо включення до орлів деяких видів хижих птахів крім тих з роду Аквиля. Деякі вважають "справжніми орлами" лише види роду Аквиля. Згідно з опінією Гальченка в Україні налічуються шість видів орлів, а саме: беркут, степовий орел, могильник, підорлики великий і малий, і орел-карлик. Він не зачисляє орлана білохвостого до орлів у протывагу до опінії видатного орнітолога Леслі Брауна /Leslie Brown/, який включає його до орлиної породи.

Орли є рідкісні птахи, у більшості корисні, бо винищують старих слабких, хворих тварин і мишовидних гризунів. Приятелі природи в Україні заохочують всіх охороняти орлів тому, що вони є вимираючі. Припинення винищування рідкісних птахів може допомогти у збереженні багатства гірських, лісових і степових краєвидів.

ОРЕЛ-БЕРКУТ /*Aquila chrysaetos* /

Беркут є видом орлів, який поза межами України є відомий як золотистий орел /Golden Eagle /. Про орла-беркута Гальченко написав таке /П.Ф. Гальченко - "Пернаті друзі", ст.42-44/:

"Найхарактернішим і найпопулярнішим птахом серед орлів є

б е р к у т /*Aquila chrysaetos*/. Він найбільший і найактивніший серед денних хижих птахів. Оперення дорослого беркута темно-буре з домішкою рудого на голові, шиї і го м і л к а х . Розміром він з свійську гуску /вага 3-6 кг./ На оброслих пір'ям міцних лапах є великі гострі, загнуті кігті. У повітрі спритніший за інших орлів. Але через великий розмах крил /близько 2 м./ маневреність його обмежена, і тому він ніколи не переслідує птахів у повітрі, а нападає на тих, що сидять десь на відкритому місці.

В Україні беркути гніздяться в Карпатах, а взимку залітають і в інші райони. Мають від 2 до 4 гнізд в одній місцевості і займають їх по черзі протягом багатьох років. Кожне гніздо складене з чималих гілок, весь час поновлюється і досягає іноді величезних розмірів. Ось чому такі гнізда беркут влаштовує на величезних деревах або на скелях у малодоступних місцях. У такому гнізді через 1,5 місяця насиджування з інтервалом у 3-5 днів вилуплюються переважно двоє пташенят.

Живиться беркут мишовидними гризунами, білками, качками, часом навіть глухарями, лисицями. Іноді хапає ягнят, молоденьких козуль, переносячи здобич у кігтях на відстань до 20-30 км. Траплялись випадки, коли голодні беркути залітали в села і нападали на свиней, собак, гусей та інших свійських тварин і птицю.

Здатність беркута ловити птахів та звірів давно вже відома людині. У Середній Азії з прирученими беркутами полюють на зайців, лисиць, диких кіз і навіть вовків. Щоб взяти здобич, орел зверху падає на неї, витягуючи вперед ноги, і при сильному ударі заганяє кігті глибоко в тіло жертви.

Цікаво відзначити, що беркути паруються на все життя, тривалість якого близько 50 років.

Оскільки беркути в нас тепер рідкісні, вимираючі птахи, а розмножуються вони дуже повільно, їх слід охороняти як цінну пам'ятку природи.

Додаткові інформації: В орлиному роді орлиця є більша від самця. Яйця беркута - великі, білі з бурими або сірими плямами. Орлята початково безпомічні. Орлики залишають гніздо в червні.

Карту розміщення орлів пристосовано з
The International Wildlife Encyclopedia

СТЕПОВИЙ ОРЕЛ /Tawny Eagle - Aquila rapax; Aquila nipalensis/

Згідно з opinією згаданого вже орнітолога Л. Бравн степовий орел, який носить зараз назву червонобурого орла / Tawny Eagle /, є найбільше поширеним видом орлів в світі. Їх приблизне число - 200,000 птахів. Живуть вони на відкритих, сухих, мало-родючих місцях від України до західнього Китаю, в Індіях і Африці. Як уже сама назва говорить степовий орел живе в Україні на степах. Він дещо менший від беркута, з великим розмахом крил, вагою від півтори /1 1/2кг/ до приблизно 5 кг. /3-10 фунтів/. Живиться мишовидними гризунами /rodents/, але в голоді нападе і на зайця або вдається до піратських наскоків на інших навіть більших від них хижаків, відбираючи від них здобич.

Степові орли будують собі гнізда на землі. Вони є дуже рухливі це справжні хижакі. Високо кружляють над степом, виглядаючи здобичі. Вони мають не лише дуже добрий зір, але й добре відчуття звуків. Вони вмійть пов'язати звук стрілу з рушниці /gunshot / з їжею. Тому, коли гримне вистріл, степові орли летять у напрямі гуку, щоб поживитися зраненою чи забитою здобиччю.

Степовий орел має: чорний дзьоб, жовті очі, жовті лапи, чорні кігті.

ОРЛАН-БІЛОХВІСТ / *Haliaeetus albicilla* /

Як уже було згадано Гальченко всупереч іншим орнітологам не зараховує орланів до орлиної породи, зауважуючи при тому, що "вони дещо схожі на орлів як за величиною так і за способом життя".

Орлан-білохвіст є одним з найбільших європейських орлів з розмахом крил понад 8 ф /240 см/ і до 3 ф /90 см/ довжини. Вони живуть в східній і північній Європі та на Сибірі. В Україні орлан-білохвіст є рідкісний осілий птах Полісся, лісостепу і Карпат. У довіднику про Канівський державний заповідник є згадка про орлана білохвостого.

Гальченко так розказує про орлана білохвостого:

ОРЛАН-БІЛОХВІСТ - один з найбільших птахів /вага 2,6-7 кг/. Забарвлення буре, хвіст білий. Молоді птахи темно-бурі, хвіст у них темний. Орлан білохвіст літає значно важче і повільніше, ніж орел. Дзьоб у нього дуже великий, хижий, ноги масивні, нижня половина гомілки неоперена, кігті великі, гострі.

Своє величезне гніздо орлан білохвіст будує з великих гілок переважно на кремезних дубах і соснах на висоті 20-25 м, зрідка на високих скелях, недалеко від води в малодоступному місці. Гніздо використовує багато років. Цікаво, що з-боку гнізда /в порожнинах/ іноді влаштовує гніздо польовий горобець, де має надійний захист від ворогів.

Живиться орлан здебільшого рибою, а також дрібними ссавцями, птахами і навіть падаллю. Коли пташенята підростуть, батьки приносять їм, крім риби, ще й качок, куріпок, їжаків та гризунів, переважно шкідливих.

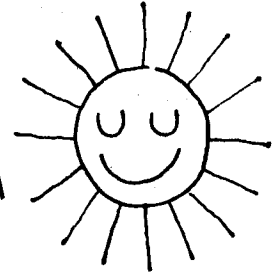
На зимівлю частина птахів, особливо молоді відлітають на південь аж до Північної Африки, а рано навесні прилітають в обжиті райони гніздувань.

Орлана білохвоста теж потрібно охороняти хоча б тому, що він швидко зникає. Так, в Англії, Франції, Бельгії, Голландії та Данії його вже немає. В деяких інших країнах, зокрема і в Україні, залишилися поодинокі пари.

Загальні інформації про орлів України зібрав із ряду праць про орлів, зокрема "Пернаті друзі" - П.Ф. Гальченка, Київ, "Урожай", 1978

ОРДЯЧА ВЗВАГА

ЗАГАДКИ

У книзі "Українські народні загадки", виданій в Києві в 1963 р. упорядник Матвій Шестопал зібрав близько чотирьох тисяч кращих зразків загадок, які створив український нарід. Містимо уривок зі "Слова до читача", що його написав упорядник цієї цінної збірки загадок:

"Загадки - своєрідний і дуже давній вид народної творчості. В сиву давнину їм надавали магічного значення. Вміле одгадування загадок вважалося ознакою розуму і щасливої вдачі. Загадки служили засобом випробування мудрості, зрілості людини. Згодом вони втра- тили свою колишню функцію і використовувались як одна з форм куль- турної розваги. В передньому слові до збірки "350 загадок моло- дим на забаву" /Коломия, 1911/ її упорядник А.Онищук писав з цього приводу:

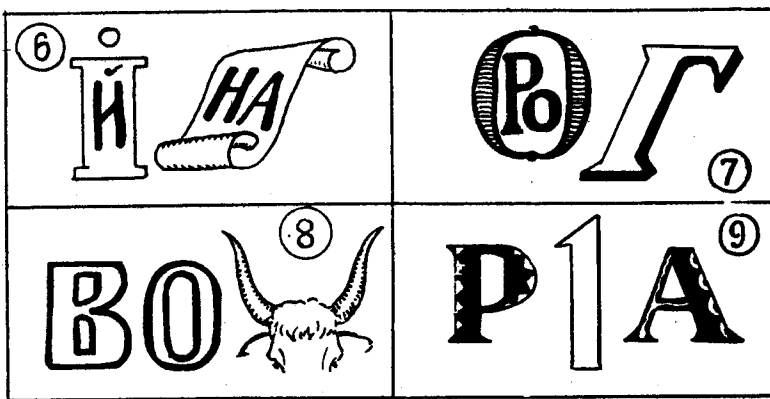
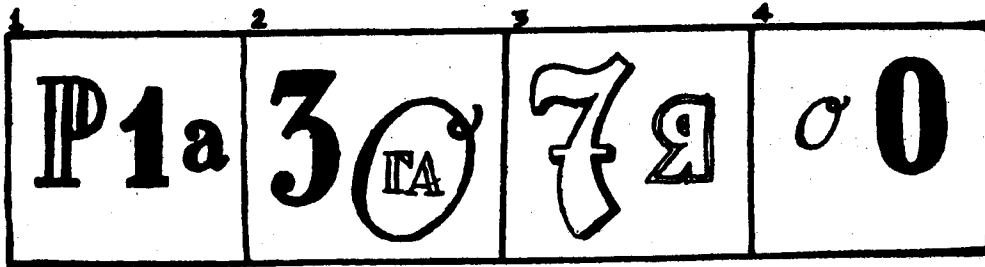
"Збереться де гурток людей - чи то на вечерицях у кого, на хрестинах або весіллі, а вже - біля веселих жартів і пісень - сип- ляться також загадочки одна за одною, наче з рукава.

Один загадує, інші думають над розгадкою, дають відповіді, та не все влучні, а він, певний, що ніхто не відгадає, - жартує з при- сутніх... Але нараз хтось дотепний відгадає, а сам, відгадавши, новою загадкою, як кажуть, заб'є клина свому попередникові і т.д., забава весело продовжується".

У наш час загадки також широко побутують в народі. І не лише ті, що були створені в минулі часи, а й нові, народжені сучасним життям і повсякденною творчою практикою людей. Загадки служили і до віку вічного служитимуть приємною і корисною розвагою для молоді та дорослих. Вони мають велике історико-пізнавальне і виховне значення. Це - прекрасне джерело розвитку кмітливості, тямучості, уважності, за- сіб збагачення художньої уяви, формування здорових естетичних сма- ків. Як і вся українська народна словесність, загадки відзначаються винятковим багатством тематики і художньої форми. Щоб повніше роз- крити їх мовне багатство, показати красу і різноманітність поетич- них образів, упорядник, поряд з основними зразками загадок, включив до книги також найкращі їх варіанти.

Весь складний навколишній світ - від далеких небесних світил до речей домашнього вжитку, все безмежне море людських понять стано- вить об'єкт художнього відтворення у загадках. Кожна загадка, мов осколок сонця - сяюча і гаряча, мов тетива - натягнена і гнучка, мов спис отой - гостра і різюча. Ніби промені в краплях роси, відбива- ються в них творчий геній і душевна краса народу, його розумова і художня обдарованість, його спостережливість і дотепність.

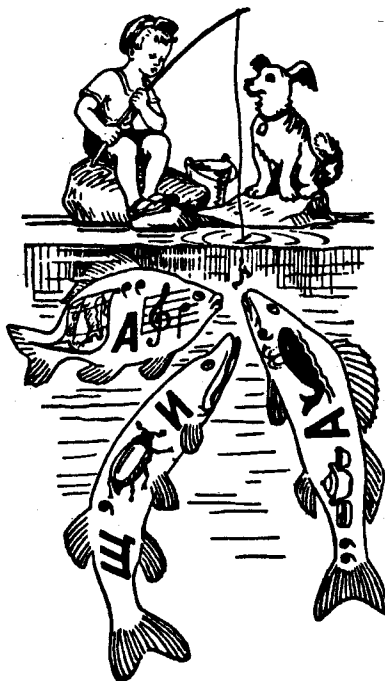
Р Е Б У С И

Із дев'ятої книжечки
загадок "ВІДГАДАЙ"
- Богдана Федчука,
Торонто, 1966

Котрі риби спіймаються на вудку:

5

Із збірки "Ігри та роз-
ваги", уп. О.М. Федосенко

Відповіді на ст. 62

С К О Р О М О В К И

5. Від тупоту копит пил полем летить.
6. Прийшов Прокіп - кипів окріп, пішов Прокіп - кипів окріп. Як при Прокопі кипів окріп, так і без Прокопа кипів окріп.
7. Перчив перцем поки не переперчив.
8. На дворі погода розмокропогодилась.

- : - : - : -

Ч И З Н А Є Ш ?

1. Скільки років може жити дуб?
2. Чи зазнають літаки ударів блискавки?
3. Чому під час вітру холодно?
4. Яку спеку здатна переносити людина?
5. Чому люди, які живуть на півночі, бачать значно краще, ніж жителі інших поясів?
6. Чи бачить сова вдень?
7. Яка максимальна швидкість польоту сокола?
8. Яку з планет Сонячної системи відкрито найпізніше?
9. Яка відстань від Землі до Сонця?
10. Де й коли вперше згадано назву Україна?

- : - : - : -

В и п а д о к у м у з е ї

В одному місті в краєзнавчий музей прийшов дідок.

- я працюю в риболовецькій кооперативі, - сказав він, звертаючись до завідуючого. - Недавно я виловив величезну щуку. В носі цієї щуки було мідне кільце, на якому стояв напис: "Ця щука пущена в річку за три роки до навали Наполеона". От я приніс це кільце вам: може ви хочете придбати його для музею. Зараз я покажу вам кільце, - сказав старий, опускаючи руку в кишеню.

Завідуючий музеєм спинив рибалку.

- Не турбуйтеся діставати кільце: для музею воно не цікаве. Той, хто просунув у ніс щуці кільце і вирізав на кільці напис, зробив це, очевидно, для жарту: напис цей, звичайно не відповідає дійсності.

- Ви думаєте, що щука не може жити так довго? - запитав старий.

- Справа не в тому, - відповів завідуючий музеєм, - я знаю, що інколи щуки живуть довше ста років. Але все-таки кільце з написом, яке ви принесли, - обман.

- Звідки вам це відомо, коли ви ще навіть кільця й не бачили? - здивовано запитав рибалка.

Як ви гадаєте, що відповів завідуючий музеєм на це питання?

Старий Орел

ПЕРШИЙ НОВАЦЬКИЙ ТАБІР
/продовження/

Зміна середовища - це важливе пережиття дитини, яке може мати різні наслідки, з котрих назву два протилежні: перший - це приємне, "я" дитини будуче, сприятливе для розвитку дитини середовище, якого зайняття є для неї фан-ом, іншими словами зміна приносить позитивні наслідки; другий - це неприємне, небажане, ненависне /hatefull/ середовище, в якому дитина не сприймає позитивних стимулів, ставить активний або пасивний опір, іншими словами наслідки негативні, а можуть бути навіть шкідливі з уваги на травматичну розлуку з батьками чи невмілу підготовку чи погане ведення табору новаків.

Уже була згадка про готовість новака до табору. Цей аспект питання зміни середовища сприяє успішному його розв'язці. Другий аспект - це відповідна підготовка новака до зміни середовища, в основі якого лежить РОЗЛУКА З БАТЬКАМИ, з її рідною хатою, в якій панує атмосфера безпеки і довір'я. Дитина може несвідомо чи навіть свідомо прийняти виклик /challenge /, згл. заклик до участі в новій невідомій ситуації, або в своєму сумніві, чи дасть собі раду, в своїй непевності й страху може поставитися здержано до пропозиції щодо участі в таборі або навіть будучи під деяким тиском, сприйняти її як кару. Тому підготовка мусить бути продумана, доречна, беручи до уваги родинну ситуацію, а інформації про неї треба зібрати при допомозі запитника або в інший спосіб. Отож не може бути одної лише рецепти на підготовку до табору, бо все залежить від дитини-індивіда, яка може різно реагувати на зміну середовища, від батьків, родинної ситуації й пластунів-виховників. Чим краща буде підготовка, тим кращі будуть висліди, коли мова про розвиток новака, про його ставлення до табору і Пласту.

Хоч і підготовка була відповідна і все поверховно виглядало добре, та в момент розлуки може трапитися непередбачлива поведінки дитини в почутті, що її викидається з родинного кола. Сама розлука вимагає відповідної поведінки і постави батьків. Дитина вміє відчувати стриманість, неспокій чи напруження батьків перед чи в часі розлуки, хоч би дуже короткої. Іншими словами також треба і батьків приготувати до розлуки з дитиною, зокрема, коли це стається вперше. Вище сказане хіба виразно вказує на те, що до першої в житті зміни

середовища наймолодшої групи новаків треба ставитися дуже уважно, бо якщо кінцевий ефект перебування в новому середовищі не буде позитивний є мала надія, щоб новак став у майбутньому активним пласт - товим провідником.

Врешті ще один аспект треба підкреслити, а саме взаємозв'язок родинного і таборового середовища. Про підготовку батьків до розлуки, про вивчення родинної ситуації вже була мова. Друга сторона - це таборове середовище, докладніше провід, а зокрема гніздовий і найважливіша особа - це братчик.

Приймання на табір новаків молодшої групи, які вперше прибувають на табір, мусить бути докладно продумане і переведене. Уже сказано було про передумови для 6-річних /гл.В.О.Р. ч:54, ст.24/. Вказаним є, щоб цих і 7-річних новаків приймати групою з даної місцевості. Чому? Новаки з однієї місцевості знають себе. Цей факт є одною з ниток, що пов'язують хату і місцеву пластову групу з пластовим середовищем на таборі. Страх новаків у цій ситуації помітно зменшується. Вони почувають себе спокійнішими, безпечнішими. Перший раз мати чи загалом батьки повинні супроводжати дитину на табір і там, зацікавшись з братчиком, "передати" новака йому під його опіку. Цим способом пов'язання таборового проводу з хатою є тісніше, а новак збуджує довір'я до братчика і довіряє йому доти, доки братчик невідповідною поведінкою його не втратить. Якщо новаци йдуть спільним автобусом, батьки привозять новака на місце збірки і передають його під опіку членові станичної старшини, який супроводить пласту - нів на табір, а цей з черги "передає" новака під опіку братчика. Того роду перехідна ситуація може полегшити новаків легше пристосуватися до таборового середовища.

---.---.---.---

Неохідні передтаборові інформації про 6-річних і 7-річних новаків:

1. Дата народження.
2. Фізичний і психо-суспільний розвиток.
3. Хвороби: астма, епілепсія, алергія, діабет ітп./лікарські оглядини/.
4. Родинна ситуація: родинна атмосфера, брати - сестри, ітд., інформації про табір пластовими виховниками, згода батьків на участь дитини в таборі.
5. Рівень володіння українською мовою.
6. Дата зложення заяви вступу.
7. Досвід у родинному таборванні.
8. Проблеми: харчування, емоційні ітд.

Далі буде

Справлення помилки: В.О.Р. ч.54, ст.24, рядок 3 згори: замість "таборування" має бути "пластування".

Старий Орел

П'ЯТИЗМАГ ОРЛЯЧОЇ СПРИТНОСТІ.

1. Що це таке п'ятизмаг?

П'ятизмаг – це велика гра в часі Злету УПН, який є своєрідними орлячими ігрищами, чи на таборах. П'ятизмаг складається з 5 ігор /завдань/, пов'язаних в одну цілість, виведених у встановленому порядку, на визначеній площі однаковою кількістю членів роїв, які беруть участь у змаганнях, згідно з поданими інструкціями і правилами. П'ятизмаги можуть мати різний характер, зміст і мету. У програмі двох Злетів УПН, що відбулися на Вовчій Тропі, ЗСА, в 1972 і 1975 рр. переведено: м'ячевий п'ятизмаг, орлячий бистрозмисловий п'ятизмаг і п'ятизмаг орлячої справності /спритності/.

2. Що це таке п'ятизмаг орлячої спритності? Його програма й переведення.

а. Спритність є багатограним поняттям. Воно вміщує в собі: добрий фізичний стан, швидкі і вправлені рухи, швидкість сприймання, схоплення і розуміння ситуації і завдань, швидке і вміле розв'язування завдань /problem solving/.

П'ятизмаг орлячої спритності створює ситуації, в якій новачки без попередньої підготовки до виконання завдань мають змогу випробувати свої моторні вміння, бистроту ума і швидку розв'язку завдань, зберігаючи при тому самоконтролю і правила гри.

Як уже сама назва говорить п'ятизмаг орлячої спритності матиме 5 завдань до виконання за поданими інструкціями і правилами.

б. Програма – різна за своїми завданнями. Вона мусить бути відповідна до рівня розвитку дитини, яка повинна бути так фізично розвинена, щоб могла дане завдання більше чи менше вміло виконати. Тому програма буде інша для наймолодшої, середньої і старшої груп новачків. Для прикладу є подана програма для середньої групи новачків. Новацтво не знає програми п'ятизмагу орлячої спритності аж до початку переведення п'ятизмагу. Це несподіванка для новацтва. З програмою зацікавляються виховники в останній хвилині перед змаганнями від головного організатора згаданого п'ятизмагу, щоб запобігти евентуальним приготуванням до виконання завдань новачками, яких молодий братчик конечно хоче, щоб його рій здобув перше місце.

в. Підготовка: Жодна в станицях. На таборовій рівній площі організатори приготують межі п'ятизмагових ігор /білі вапновані лінії/, пункти для виконання поодиноких завдань/ у віддалі приблизно 10 м./, необхідні для їх переведення речі, пункти для суддів, контрольні пункти для нагляду за правильним, згідно з вказівками і правилами переведенням завдань учасниками п'ятизмагу.

г. Переведення: П'ятизмаг - це ройове змагання. Всі рої мусять мати однакове число учасників нпр. 6./краще менше число, бо п'ятизмаг триває коротше/. Коли рої нерівні числом, треба виєлінувати одного чи двох членів на добровільному принципі або жеребом і використати їх для допомоги на контрольних пунктах або створити з них окремі рій або доповнити неповні рої. Заздалегідь призначаються виховники на контрольні місця.

Коли все є вже приготоване вкл. з необхідними для переведення речами, на знак сурми чи свистка новацтво готується до п'ятизмагу, збирається на визначеному чи звичному місці чи місцях і на чергове гасло вирушають на площу п'ятизмагу. Новаки й виховники займають свої місця. Перед початком п'ятизмагу його керівник подає до відома програму, пояснює кожне з п'яти завдань, яке мають виконати, і подає правила гри. Виховник на першому контрольному пункті слідкує за часом виконання всіх завдань, занотовуючи час, коли рій зачав змагання і їх закінчив. Найбільше відповідним числом роїв на площі змагань є 3. Якщо є більше число як 4, треба переводити змагання двома групами, першуни яких входять до фінальних змагань, якщо час дозволяє, або виграв той рій, який має найкращий час виконання п'ятизмагу. По закінченні п'ятизмагу керівник проголошує висліди, а, якщо це не є можливе або з якихнебудь інших причин, у черговому наказі.

Судді мусять добре уважати, щоб учасники п'ятизмагу виконували завдання за поданими інструкціями та правилами.

Приблизно передбачений час відбуття п'ятизмагу - 3 год. Подрібніші інформації - гл. 2 д.

г. Правила п'ятизмагу:

1. П'ятизмаг проводиться у визначених межах площі змагань, на якій є позначені відповідні лінії, пункти, тощо.
2. П'ятизмаг зачинається на поданий сигнал.
3. Учасники п'ятизмагу виконують завдання за поданими необхідними вказівками, з вимогою додержування правил гри.

4. Якщо учасник не додержується інструкцій чи правил, повторює дане завдання на визначеному місці.
 5. Учасники п'ятизмагу є уставлені рядами в ряді перед початковою лінією, не переступаючи її. На гасло кожний перший змагун роя біжить на перший пункт, виконує завдання доти, доки його не виконав, тоді біжить до 2-го, 3-го, 4-го і 5-го пунктів. З останнього біжить по правій стороні лінії завдань п'ятизмагу до свого роя, де на нього вже чекає другий у черзі член роя, який уже зайняв місце перед передовою лінією у такій позиції: права рука простягнена до переду долонею уверх, а ліва рука держить за спиною праве рамя. Діткненням долоні перший змагун дає йому знак для продовжування змагань, а сам займає місце на кінці ряду. Коли останній грач роя виконав свої завдання і повертаючись до свого роя переступив початкову лінію, рій закінчив п'ятизмаг.
- д. Зразок п'ятизмагу орлячої спритності для новачат середнього віку: Рої новаків уставляються рядами перед початковою лінією. На сигнал /виховника на першому контрольному пункті записують час/ перші змагуни біжать на:
- I. пункт - сідають на лінії, схоплюють ногами склянку /найкраще з пластики/ з водою до її половини і переливають її до миски. Якщо йому не пощастило виховник на контрольному пункті наливає йому ще раз води до склянки, а змагун пробує ще раз перелити воду. Коли вдалося виконати це завдання, біжить на:
 - II. пункт - бере м'ячик /приблизна величина тенісового/, стає в зазначеному місці і старається вкинути його до коробки не більшої як 20 x 20 /30/ см. з віддалі 150 /-200/ см. Якщо не вкинув, пробує ще раз. Якщо пощастило, вибирає м'яч з коробки і кладе на місце, з якого кидав ним і біжить далше.
 - III. пункт - кладе склянку з 1/3 води в ній на чоло і старається перенести через "східки" /0-1-2-1-0 цеглин/ на чолі без допомоги рук. Якщо вдалося це виконати кладе склянку на місце, звідки взяв і біжить на:
 - IV. пункт - бере ложку і яйце зварене, яке кладе на ложку, а ручку ложки в рот. Має пройти по зазначеній лінії, довжиною 3 м. так щоб яйце не впало з ложки, і повернутися до місця, з якого вийшов, кладе на місце яйце і ложку. /Щоб зберегти засади гігієни, треба подбати про ложку для кожного учасника п'ятизмагу/. Тоді біжить на:

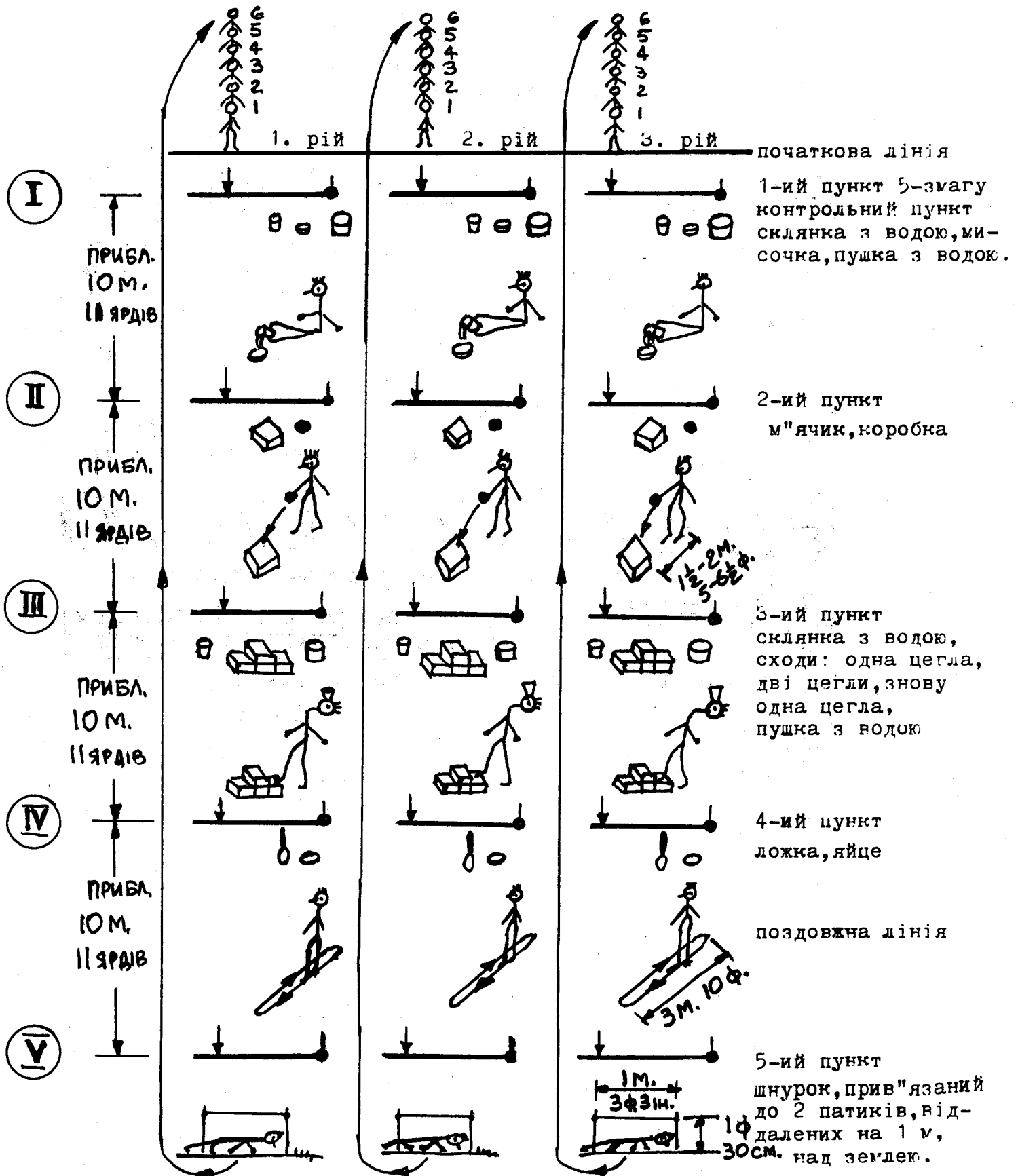
V. пункт - на якому знаходяться встромлені в землю патики у віддалі 1 м. з прив'язаним до них шнурком на висоті см. від землі. Змагун має перелізти попід шнурком так, щоб до нього не доторкнутися. Якщо це завдання виконав успішно, біжить по правій стороні ряду пунктів п'ятизмагу до рою, в якому вже всі члени пересунулися одним кроком до переду. Змагун дотикає долоню правої руки чергового змагуна, який простягнув руку до переду, та не задалеко, бо ліва рука держить його праве рамя. Щойно тоді другий змагун може продовжувати змагання, а перший змагун займає останнє місце в ряді, при чому всі змагуни на місцях ближче до початкової лінії. Змагання продовжуються доти доки останній змагун по виконанні завдань, повертаючись до свого рою, не переступив початкової лінії. Виховник на першому контрольному пункті записує час закінчення змагань роєм. Змагання виграє цей рій, що перший закінчив змагання або має найкращий час.

3. Підсумки

П'ятизмаг орлячої спритности - це незвичайне захоплююче змагання. Воно є для його учасників незабутнім переживанням, фан-ом. З точки зору виховника - це важливий засіб для перевірки фізичного розвитку, спритности, швидкоти ума і вміння швидко розв'язувати непередбачені завдання. Судді мусять добре стежити за правильним виконанням завдань змагунами, а, якщо немає помічників з-помежи новацтва, наляти води до склянки, тощо.

Наостанку треба ще призадуматися над одним важливим питанням, а саме, коли трапиться така ситуація, що один із змагунів з тих чи інших причин не може виконати завдання по найменше 5-6 спробах, тоді, для добра новака можна йому дещо допомогти, щоб мав успіх. Може з точки зору приписів змагань не є правильне, та п'ятизмаг є виховним засобом, а не справжніми змаганнями, де панують суворі приписи.

-.---.---.--

Н О В А Ц Ь К И Й З Л І Т

Слова і муз.: Сіра Орлиця Оксана Тарнавська
Мельборн, Австралія

Вже та-бе-ру час на- став, /плеснуть/ по-спі-
стань-мо
най-мо но-ва/ч/-ки! /плеснуть/ На-че Зна-м'я вже
друж-ньо у ря-ди!
на мап-ті ле-не-тить мов бист-рий птах, ра-дість
у сер-цях не-ваць-ких, гра-є ус-міх на ус-тах.
Закінчення:
Тра-ра! Тра-ра! /плеснуть/ Тра-ра! Тра-ра! /плеснуть/
тра-ра! Тра-ра! /плеснуть/ Гей! Гей!
/Тра-ра! /

Замітка: Замість плескання в долоні можна вдаряти в барабан або
можна получить плескання в долоні з барабанними ударами.

1. Вже табору час настав, /плещуть в долоні/
Поспішаймо нова/ч/ки! " " "
Вже табору час настав, " " "
Станьмо дружньо у ряди! " " "

Наше Знамя вже на махті
Лопотить мов бистрий птах,
Радість у серцях новацьких,
Грає усімх на устах.

2. Гей, на Зліт! Гей, на Зліт! Гей, на Зліт! /плещуть/
Поспішаймо нова/ч/ки! " "
Гей, на Зліт! Гей, на Зліт! Гей, на Зліт! " "
Станьмо дружньо у ряди! " "

Сплели руки в дружнім колі,
Заспівали вже пісні,
України діти вірні,
Нова/ч/ки ми пластові!

3. Вже табору час настав, /плещуть в долоні/
Поспішаймо нова/ч/ки! " " "
Вже табору час настав, " " "
Станьмо дружньо у ряди! " " "

Нам дорогу Бог покаже,
І від злого збереже.
Тож ставай на шлях новацький,
Бо до щастя він веде!

Закінчення: /довільне/

Тра-ра! Тра-ра! /плещуть в долоні/
Тра-ра! Тра-ра! " " "
Тра-ра! Тра-ра /плещуть в долоні рівно три рази/
Гей! Гей! /або: Тра-ра!/ - виклик

-.-.-.-.-.-.-

Старий Орел

У 55-Р І Ч Ч Я У П Н

=====

/Історичний нарис/

Уведення

Цим коротким нарисом я хотів би відмітити 55-річну історію УПН. Історія - це процес, який позначається фактами, подіями, започаткованими новацькими виховниками. Вони надали УПН розвитковий напрям.

Постараюся поробити підсумки фактів, подій, назвати особи та коротко висловленими думками і деяким ілюстративним матеріалом виявити розвитковий процес Уладу, а тим самим і ознаки середовища, в якому розвивалося новацтво.

Історичний нарис складатиметься з двох частин:

перша - міститиме дію центрального проводу і виявить вплив видатніших новацьких провідників на розвитковий процес УПН і новацтва.

У другій частині буде подана історія новацтва в поодиноких Крайових Пластових Організаціях на основі доступних, пересланих мені краями матеріалів.

В історії УПН зарисувалися три періоди, а саме:

1. УЛАД НОВИКІВ / 1924 - 1939/41 /.
2. ПЛЕМ'Я НОВАКІВ / 1941 - 1944 /.
3. УЛАД ПЛАСТОВИХ НОВАКІВ / 1945 - 1979/.

Пр о в і д У П Н

У Л А Д Н О В И К І В / 1924 - 1939/41 /

Скм. Савина Сидорович : 1924 - 1925

Ст.пл. Марія Кравців : 1926

Скм. П. Лисецький : 1927

о. Александер Бучацький : 1928 - 1930 /1939/

Урядуючим містоголовою і душею Уладу Новиків був ст.пл. Іван Кліш.

Керівний орган: Головна Управа Уладу Новиків, під проводом голови.

П Л Е М ' Я Н О В А К І В / 1941 - 1944 /

Теодосій Самотулка : 1943 - 1944

Керівний орган: Субреферат Племені Новаків під проводом субреферента.

У Л А Д П Л А С Т О В И Х Н О В А К І В . / 1 9 4 5 - 1 9 7 9 /

Скм. Теодосій Самотулка : 1945 - 1947

Керівний орган: Субреферат УПН під проводом субреферента.

УПН-ів:

пл.сен. Теодосій Самотулка : 16.III.1947 - 1.XII.1954
пл.сен. Омелян Грималюк : 1.XII.1954 - 1955 /в.о./
пл.сен. Тиміш Білостоцький : 10.XII.1955 - 1956 /в.о./
пл.сен. Орест Гаврилюк : 9. IX.1961 - 4.XII.1966
пл.сен. Євген Кулинич : 4.XII.1966 - 12. XI.1970
пл.сен. Орест Гаврилюк : 21. XI.1970 - 2. IX.1973
пл.сен. Євген Кулинич : 2. IX.1973 - 4.XII.1976
Старий Орел : 4.XII.1976 -

Керівний орган: Реферат/Головна Булава УПН-ів під проводом референта/головного булавного.

УПН-ок:

пл.сен. Тоня Горохович : 16.III.1947 - 10.VIII.1958
пл.сен. Стаха Гойдиш : 10.VIII.1958 - 21. XI.1970
пл.сен. Троїда Винницька : 21. XI.1970 - 2. IX.1973
ст. пл. Христина Базилевич : 2. IX.1973 - XII.1973
пл.сен. Анізія Коцик-Мандзій : 1976 -

Керівний орган: Реферат/Головна Булава УПН-ок під проводом референтки/головної булавної.

П Р О В І Д Н И К И О Р Л И Н О Г О К Р У Г А

1. Старий Орел/Теодосій Самотулка/ : 19. X. 1947 - 10.III.1954
- основник
2. Сірий Орел Микола /Світух/ : 10.III.1954 - 4.VIII.1957
3. Сірий Орел Орест /Гаврилюк/ : 4.VIII.1957 - 1.XII.1959
4. Старий Орел : 1.XII.1959 - 7. I. 1960
5. Сірий Орел Євген /Кулинич/ : 7. I. 1960 - 9. IX.1961 /в.о./
6. Сірий Орел Орест /Гаврилюк/ : 9. IX.1961 - 4.XII.1966
7. Сірий Орел Євген /Кулинич/ : 4.XII.1966 - 21. XI.1970
8. Сірий Орел Орест /Гаврилюк/ : 21. XI.1970 - 2. IX.1973
9. Сірий Орел Євген /Кулинич/ : 2. IX.1973 - 17. X. 1976
10. Старий Орел : 17. X. 1976 -

Факти, події, творці і провідники

УЛАД НОВИКІВ /УЛАД УКРАЇНСЬКИХ НОВИКІВ/

Улад Новиків засновано в 1924 р. Верховна Пластова Команда /ВПК/ під проводом Сірого Лева покликала до життя наказну Головну Управу, яку очолила скм. Савина Сидорович. Управа опрацювала перші організаційні і діяльностеві напрямні Уладу Новиків. Інструкції і важливіші матеріали були поміщені в журналі "Молоде Життя" у т.зв. "Кутику новиків".

У журналі "Український Пласт", р. II /1924/ ч. 6-8, поміщено реферат Степана Тисовського - "Вовченята", опрацьований на основі австрійського підручника для новацьких виховників: Der Woelfling /гл. "М.Ж." ч. 5-6, 1925/. У згаданому числі "Молодого Життя" поміщено начерк вимог до проб новиків, прийнятий Головною Управою:

- I. Проба гнучкого тіла.
- II. Проба вірлиного ока.
- III. Проба кертичого нюху.
- IV. Проба бистроногого оленя.
- V. Проба заячого слуху.
- VI. Проба індійської шкіри.
- VII. Проба закладтої мовчанки.

14. УІ. 1929 р. ВПК затвердила остаточну редакцію "Правильника Уладу Українських Новиків/-чок/". Важливіше з нього:

& 4. Метод праці зібраний у т.зв. "Пробах Українського Новика".

Після зложення першої проби новик складав обіт /приречення/.

Закон новика: 1. Новик любить Бога й Україну.

2. Новик слухає Батьків і Старшину.

3. Новик є приятелем всіх людей і братом кожного українського новика.

4. Новик радо всім допомагає і старається щодня зробити хоч одне добре діло.

5. Новик усміхнений і веселий.

6. Новик все панує над собою, не плаче і не нарікає.

Привіт: "Г о т о в с ь !"

Організаційна побудова: гурток /6-12 членів/ і зв"язок новиків /2-8 гуртків/.

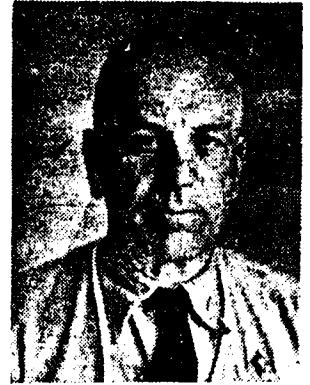
13. II. 1927 р. відбувся I-ий 3"їзд впорядників Уладу Новиків. "Звіт Г.У. здав Кліш І., який, відданий справі новиків

цілим серцем і душею, одинокий стоїть від початку уладу, цебто 1924 р., в рядах організаторів У.Н. Він і підготував цей 3"їзд." С.Л. /"М.Ж." ч. 3, 1927/.

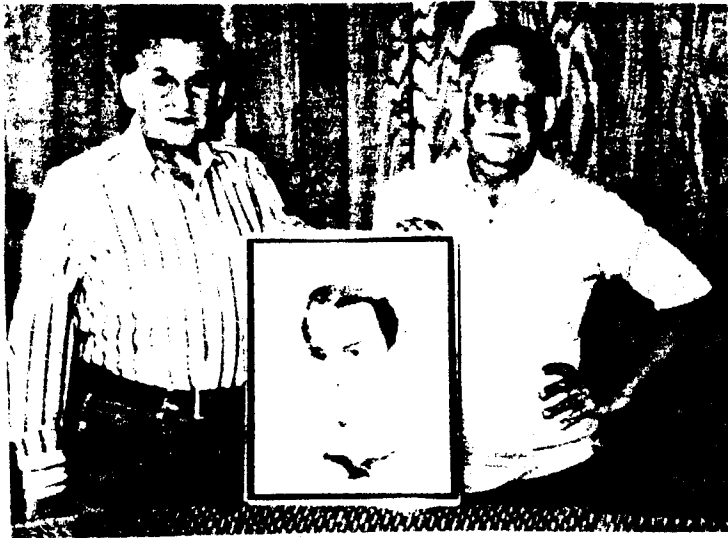
Сидять: Тиміш Білостоцький і о.О-лександр Бучацький.
Стоїть: Іван Кліш

Новацьке таборування було важливим видом діяльності Уряду Новиків. Воно продовжувалося і було одинокою формою діяльності УУН по розв'язанні Пласту поляками на західніх землях України. Творцем новацького таборування був скм. Михайло Іваненко, пластовий діяч у Дрогобичі, який перевів при допомозі І. Кліща перший новацький табір у Корчині, в 1926 р. Участь у ньому взяли новики з Дрогобича і Львова в числі 12. М. Іваненко перевів ще один табір у Гринькові в 1927 р.

Чергові новацькі табори відбувалися в Підлютому та Остодорі. Їх організували й переводили ст. пл. курені: "Орден Залізної Остроги" /ОЗО-ни/ і "Санітарки" / Стефа Клак, Ляся Старосольська, Поля Дидько-Книш і інші/. Опікуном був о. Олександр Бучацький.

Скм. Михайло Іваненко - перший комендант

Три "ОЗО-ни": Тиміш Білостоцький, Іван Кліщ /портрет у виконанні арт. Людмили Морозової / і Тарас Дурбак.

Другим важливим місцем таборування була Старява /гл. світлина/, в якій заходами Леоніда Бачинського вибудовано приміщення для таборовиків. В 1933 р. відбувся перший табір під командою скм. Леоніда Бачинського, який при допомозі "ОЗО-нів" перевів ще 3 чергові табори.

Карпатська Україна /Закарпаття/

Перший відділ "Вовченят і Лисичок" заснував проф. Л. Бачинський при ужгородській народній школі в дні 2. листопада 1927 р. Він написав інструкцію для організації наших наймолодших /8-12 р./ під назвою "Вовченята і лисички", яка появилася в 1928 р.

Невтомною провідницею "Вовченят і Лисичок" була Анна Устиянович - Береза. Вона перевела перший табір вовченят у Ставному в 1928 р. і була першою референткою "Вовченят і Лисичок" в Красній Пластовій Старшині у 1930 р.

ПЛЕМ"Я НОВАКІВ

Під час німецької окупації Пласт старався зберегти своє існування, розгортаючи діяльність у іншій формі. Перехідною фазою від УН до другого періоду УПН під назвою "Плем"я Новаків" була новацька частина в Кракові /на еміграції/ і новацькі табори на Холмщині і Лемківщині.

У 1941 р. у Львові засновано організацію молоді на пластових засадах "Виховна Спільнота Української Молоді" /ВСУМ/, що поділялася на 3 племена: новаків, жнаків і передових. Основи для ВСУМ випрацював Дрот.

Новацьке приречення: "Прирікаю всією моєю поведінкою заслуговувати на довіру"я Виховної Спільноти Української Молоді, що виросту Україні на користь і славу."

Закон новака: 1. Новак вірить у Бога та любить Україну.
2. Новак береже чести і слави Племені Новаків.
3. Новак робить добре діло.
4. Новак слухає зверхників.
5. Новак дбає про здоров"я.
6. Новак є приятелем природи.

Проби в Племені Новаків: I. на ступінь ДЖУРИ, у дівчат ПОМІЧНИЦІ.
II. на ступінь СТРІЛЬЦЯ - СЕСТРИЧКИ.
III. на ступінь СТЕЖНИКА - САНІТАРКИ.

Привіт: "Готуйсь!"

Організаційна побудова: гуртки і курені, які підлягали субреферентові новаків. Новацький вік: 7-12 р.ж.

Таборування: важливіші осередки новацького таборування в рр. 1942-43: Пасічна коло Надвірної, комендант - Т. Самотулка, Брюховичі коло Львова, комендант - Тиміш Білостоцький.

Світлина з табору в Пасічній: фін. реф., Т. Самотулка, Сірій Лев, В. Рудко.

продовження на ст. 61

Л И С Т У В А Н Н Я

С.О. Орест Гаврилюк /продовження – гл. В.О.Р. ч. 54, ст. 38/:

"Якщо журнал має бути успішним, він мусить задовольняти потреби більшості читачів, для яких є він призначений. А це значить, що матеріал мусить бути підібраний у першу чергу для впорядників і впорядниць УПН. Треба опертися спокусі містити статті наукового калібру, які розуміє лиш обмежене число читачів, а пересічного братчика вони відстрашують."

Відповідь:

Журнал новацьких виховників має задовольняти потреби ВСІХ новацьких виховників: впорядників, гніздових і провідних членів вищих новацьких з"єднань. Без сумніву журнал повинен бути джерелом нових ідей, нових методів, нових матеріалів, розповідного, ігрового та іншого характеру для впорядників.

У минулому редактори були зорієнтовані майже виключно на впорядників/ць, коли мова про добір матеріалів до журналу. Зараз не входжу в причини цього питання. Та тепер ми обсервуємо зміни, яких ми не можемо ігнорувати. Які?

1. У розвитковому процесі УПН: ми виростаємо чи може вирости вже з ментальності впорядника і досягли вже рівень способу думання гніздового. У нашому розвитку ми ще на жаль не доросли до рівня провідників вищих з"єднань, не говорячи пропоодинокі випадки, і тому ми маємо кризу проводу, що ми мусимо собі усвідомити, щоб цей недолік направити.

2. Вишкіл впорядника є лише частиною вишколу новацького виховника, який обмежується головно до засвоєння практичних вмінь і знань для ведення новацького рою. Повний вишкіл уміщає в собі знання та вміння гніздового, який повинні мати не лише гніздові, але також члени провідів новацьких таборів та новацьких з"єднань. Новацький виховник з повним вишколом /впорядника і гніздового/ має ширший погляд на виховання новацтва, має краще розуміння новацьких проблем і їх розв'язки. Новацький впорядник, що не розуміє статей "наукового калібру" усвідомляє собі факт, що йому треба ще вчитися. А це повинно бути стимулом до дальшого самоудосконалювання, самовиховання.

3. Роль гніздового стає ключовою. У деяких станицях з тих чи інших причин уже немає кошового. Уся відповідальність за діяльність новацтва паде на спину гніздового.

Поміщення матеріалів на рівні впорядника має такі негативи:

1. Ми не стимулюємо новацького виховника до самовиховання.

2. Ми спрощуємо нашу виховну систему і то не в значенні роботи її простішою, чи легшою до здійснення, чи більше доступною до зрозуміння, а в значенні позбавляти її глибини і складності / а виховання є складний процес/, іншими словами ми робимо виховну систему примітивною. У зустрічі з виховниками я помітив їх утилітарний підхід до справ виховання, шукання за "рецептами" для розв'язки проблем, примітивізацію виховної системи новаків.

Ст.пл. Маруся Чорній, учасниця 71 РОВ-Гніздових ХІІ в Австралії:

"Написала тезу на тему: "Споріднення двомовності з творчістю". Самій треба було цю тему розвинути і написати. Тому, що дуже мало праць до цієї пори було зроблено на цю тему, то мені було дуже цікаво над нею працювати. Порівняння було зроблене між англomовними, одномовними дітьми і українськими, двомовними дітьми, котрі були у віці між 6 і 10 р. Моя маленька праця показала, що двомовні діти є більше творчі на Torrance Creativity Test."

ВІСТІ БУЛАВНИХ

406

червень, 1979

УПН

Дорогі Сестрички і Братчики!

1. Вітаємо в Орлиному Крузі ст.пл. Олега Борачка, ЗСА.
2. Мала Рада Орлиного Круга, запланована на 18.II.1979 в Анкестер у межах 3"їзду новацьких виховників Канади, не відбулася з уваги на мале число дійсних членів О.К. Час, призначений на МР О.К. вивчено інформаціями про Орлиний Круг і його діяльність, щоб запізнати велику більшість виховників, не-членів О.К., з структурою, функціями, реорганізаційними планами. Зокрема провідник О.К. розказав про журнал В.О.Р. і Бібліотеку.
3. Відмічення 55-річчя УПН було мінімальне. Одинока Австралія запланувала відзначити цю подію Злетом УПН. З уваги на фінансові труднощі Провід О.К. обмежився лише до здійснення задуму - при допомозі портрету і листівок відзначити в МР Дитини видатного організатора і виховника УПН* Портрет виготовила арт. Людмила Морозова, але дальша акція припинилася з фінансових причин. Другим виявом відмічення роковин є написання історичного нарису про УПН, частину якого містимо в цьому числі. У другій частині будуть подані інформації про діяльність новацтва в кожній Крайовій Пластовій Організації на основі Ваших матеріалів. Потрібні докладніші дані про новацтво в Австралії, ЗСА, Німеччині.
4. Відбуті чи заплановані вишколи:
 74. РОВ-Впорядників 62 "Мрія дитини" на Вовчій Тропі, в часі від 23.УІ.-7.УІІ.1979. Комендант - С.О. Ока Грицак, бунчужний - С.О. Ромко Юзенів. Учасників/ць: 75.
 75. РОВ-Гніздових XIII "На хвилях надій" на Вовчій Тропі, ЗСА, в часі 29.УІ-6.УІІ.1979. Комендант - Старий Орел, бунчужний С.О. Кра Шевчук. Учасників/ць 18.
 76. РОВ-Гніздових XIV в Торонті, в часі 5-8.Х.1979 /спільна частина/.
5. Правильник УПН
Пороблено численні зміни в правильнику. Залишилися ще до викінчення остаточні зміни, що відносяться до новацьких відлостей. З уваги на брак

*/ Івана Кліша

Фінансів справа видання поправленого правильника УПН припинилася.

6. Велика Рада Орлиного Круга

ГПБ запланувала відбути КУПО в днях 19-20.IV.1980 р. Згідно з пляном ВР О.К. мала б відбутися 18.IV.80.З уваги на деякі ускладнення остаточна дата відбуття ВР О.К. буде подана до відома в пізнішому часі.

7. Вогонь Орлиної Ради

Пл.сен. Оксана Кузишин, адміністратор В.О.Р. зрезигнувала.Провід О.К. висловлює подр. Оксани Кузишин щиро подяку і признання за дуже добре виконання своїх обов'язків.

З багатьох причин видання журналу припізналося.Щоб це спізнення направили, ми видамо два подвійні числа журналу за 1979 р. Всі передплатники одержать випуски без додаткових оплат.Всі інші мусять покрити додатково ще й поштові оплати.

Якщо б у цьому переходовому часі трапилися якінебудь недотягнення, прохаємо негайно повідомити адміністрацію.

Г о т у й с ь !

Старий Орел

пл.сен.Теодосій Самотулка, Войн.
головний булавний УПН-ів

Сова

пл.сен.Анізія Коцик-Мандзій, Войн.
головна булавна УПН-ок

продовження зі ст. 58

Вишкіл новацьких виховників - творцем системи вишколів новацьких виховників був Теодосій Самотулка, субреферент Племені Новаків.Перші триденні вишколи відбулися в 1943 р. у Львові та Перемишлі, а двотижневий курс-табір на ступінь впорядника/ці в Косові в часі 10-24.I.1944 р., який ми вважаємо за 1. Раду Орлиного Вогню-Впорядників 1.

Матеріали для виховників опрацював Т. Самотулка п.н. "Плем"я Новаків", рукопис, 168 ст. машинопису, з якого лише початкову частину /час проби прихильника/ видрукувано і переслано виховникам до вжитку.

У Львові створено самодіяльні ланки новацтва: хорова, танцювальна, орchestra і інші, які були новим видом діяльності новацтва.

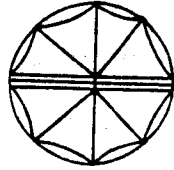

Курс у Косові в 1944 р. Звіт приймає комендант: Т.Самотулка

продовження буде

В І Д П О В І Д І

- ст. 26-27: 1.кизил, 2.ясен, 3."туліпанове дерево", 4.явір, 5.сасафрас, 6.клен звичайний, 7.явір, 8.платан західний / amore /, 9.каштан, 10.калина, 11.липа серцелиста, 12.вільха, 13.граб.
ст. 28: чарівна квітка

- ст. 29: 1.тополя, 2.береза, 3.клен, 4.смерека, 5.сосна, 6.дуб.
ст. 42: загадки - 1.зерно, 2.калина, 3.сонце, 4.земля, 5.дощ, 6.яйце, 7.птах, гніздо, 8.голова, 9.жоден, півень яйця не знесе, 10.годинник, 11.радіо, 12.планета.
ст. 43: ребуси - жовтодзюби: 1.родина, 2.тривога, 3.сімя, 4.озеро, 6.війна, 7.ворог, 8.вороги, 9.родина.
орлята: 5.карасі / кар-ти і а і сі/, жуки /щ і ж-ук і и/, судаки /де-суд і а і ки-х/.
ст. 44: Чи знаєш? - 1.До 1,000 років, 2.Так. І досить часто. Але блискавка не завдає шкоди літакові, в найгіршому випадку може згоріти антена. 3.Повітря, нагріте тілом, дуже скоро змінюється новою порцією холодного. Крім того під час вітру шкіра активніше випаровує вологу. 4.При поступовому нагріванні в сухому повітрі наш організм витримує до 160 С, щедро виділяючи піт. Але тіло не повинно торкатися джерела тепла. 5.Морози витискають з повітря всі водяні пари, і атмосфера стає дуже прозорою. 6.Бачить не гірше від людини. Але сова далекозора й поблизу себе не розрізняє нічого ні вдень, ні вночі. Це й породило легенду про її денну сліпоту. 7.290 кілометрів - під час пікірування птаха. В середньому соколи кидаються на свою жертву із швидкістю 240 кілометрів. 8.Плутон, щойно в 1930 р. 9.150 мільйонів кілометрів. 10.У Київському літописі від 1187 р.
Випадок у музеї: Ніхто за три роки до навали Наполеона не міг цього передбачити.

- : - : - : -

На ФОНД В.О.Р. зложили:

А.Маріяні - 5.75 дол., Ніза Коцик-Мандзій, Ігор Тарнавський і Т.Самотулка по 10.00 дол. замість квітів на свіжу могилу п. Ярослава Гафтковича /30.00 дол. помилково переслано до Пластового В-ва, яке ще їх не переслало Адміністрації В.О.Р./, Т.Самотулка - 10.00 дол. /замість квітів на свіжу могилу пл.сен. кер. Олександра Бережницького/.

Разом : 45.75 дол., а включаючи попередні датки 20.00 дол., ФОНД В.О.Р. становить 65.75 дол.